

Uit

NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET

Det juridiske fakultet

Erstatning for sakskostnader etter tvl. § 20-3

Om vilkårene "medhold av betydning" og "tungtveiende grunner"

—

Guro Haug Nilsen

Liten masteroppgave i rettsvitenskap høst 2015

1. INNLEDNING.....	4
1.1. PRESENTASJON AV TEMA OG HOVEDFOKUS	4
1.2. HISTORIKK, HENSYN OG AKTUALITET	5
1.3. RETTSKILDEBILDET	7
1.4. AVGRENSNINGER.....	7
1.5. DEN VIDERE FREMSTILLING.....	8
2. UTGANGSPUNKTET FOR SAKSKOSTNADSAVGJØRELSER.....	8
3. ØVRIGE GRUNNLAG FOR ERSTATNING FOR SAKSKOSTNADER.....	9
3.1. TVISTELOVEN § 20-2: SAKSKOSTNADER TIL EN PART SOM HAR VUNNET	9
3.1.1. <i>Innledende om bestemmelsen og dens rettspolitiske begrunnelse.....</i>	<i>9</i>
3.1.2. <i>Saken er vunnet på formelt grunnlag .....</i>	<i>12</i>
3.1.3. <i>Parten har fått medhold "fullt ut eller i det vesentlige" .....</i>	<i>13</i>
3.1.3.1. Noen utgangspunkter	13
3.1.3.2. Medhold "fullt ut"	14
3.1.3.3. Medhold "i det vesentlige".....	14
3.1.3.4. Unntak fra hovedregelen om sakskostnadsansvar for tapende part	16
3.2. TVISTELOVEN § 20-4: SAKSKOSTNADER UAVHENGIG AV UTFALLET.....	16
3.3. ØVRIGE ERSTATNINGSGRUNNLAG.....	17
4. TVISTELOVEN § 20-3: SAKSKOSTNADER TIL EN PART SOM HAR FÅTT MEDHOLD AV BETYDNING.....	18
4.1. INNLEDNING.....	18
4.2. ANALYSE AV VILKÅRENE FOR ERSTATNING	18
4.2.1. <i>Grunnvilkåret "medhold av betydning" .....</i>	<i>19</i>
4.2.1.1. Innledning	19
4.2.1.2. Ordlyden "medhold av betydning"	19
4.2.1.3. Ikke rimelig å forlange aksept av motpartens standpunkt.....	20
4.2.1.4. Hovedtyngden i de reelle tvistepunktene	21
4.2.1.5. Medhold i en relativt stor del av kravet	22
4.2.1.6. Medhold i et prinsipielt og viktig spørsmål	25
4.2.1.7. Medhold i et prejudisielt spørsmål eller sentralt tvistepunkt	26
4.2.2. <i>Tilleggsvilkåret "tungtveiende grunner" .....</i>	<i>31</i>
4.2.2.1. Innledning	31
4.2.2.2. Hvor mye parten har fått medhold	31
4.2.2.3. Momenter fra tvl. § 20-2 tredje ledd annet punktum	33
4.2.2.3.1. Betydningen av henvisningen	33
4.2.2.3.2. Tvl. § 20-2 tredje ledd bokstav a)	34
4.2.2.3.3. Tvl. § 20-2 tredje ledd bokstav b).....	37
4.2.2.3.4. Tvl. § 20-2 tredje ledd bokstav c)	40
4.2.2.4. Andre relevante forhold	43
4.2.2.4.1. Medhold i en menneskerettskrenkelse	44

4.2.2.4.2.	Sakens prinsipielle betydning for den ene parten	44
4.2.2.4.3.	"Øvrige momenter" fra § 20-2	47
4.2.3.	"Kan"-skjønnnet	50
4.3.	RESULTATET AV SAKSKOSTNADSAVGJØRELSEN; HEL, DELVIS ELLER INGEN ERSTATNING....	50
5.	OPPSUMMERING OG AVSLUTTENDE BEMERKNINGER.....	53
6.	LITTERATURLISTE	54
6.1.	LOVER	54
6.2.	FORARBEIDER	54
6.3.	RETTSPRAKSIS	54
6.4.	LITTERATUR.....	56
6.5.	INTERNETT	56

1. Innledning

1.1. Presentasjon av tema og hovedfokus

Tema for denne avhandlingen er partenes muligheter til å få erstatning fra motparten for påløpte sakskostnader i forbindelse med sivile søksmål. Avhandlingens formål er å bidra til å presisere vilkårene i bestemmelsen inntatt i lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven eller tvl.) § 20-3.

Å være part i et søksmål er i de fleste tilfeller en kostbar affære. Det kan påløpe kostnader ved betaling av rettsgebyr, sakkyndige vurderinger, reiser til og fra domstolen, og i de fleste tilfeller påløper det betydelige utgifter til juridisk bistand. I sum kan dette bli svært betydelige kostnader. Sett bort fra de saker som omfattes av ordningen med fri rettshjelp fra det offentlige, samt tilfeller hvor partene får dekket sine sakskostnader gjennom privat rettshjelpsforsikring, vil partene selv måtte dekke de utgiftene som påløper. Adgangen til å få erstatning for disse utgiftene er derfor av stor betydning for partene.

Bestemmelsene om sakskostnader i sivile saker finnes i tvisteloven kapittel 20. Hovedregelen finnes i lovens § 20-2, som bestemmer at en part som har vunnet saken har krav på full erstatning for sine sakskostnader fra motparten. Etter bestemmelsens annet ledd er saken vunnet hvis parten har fått medhold ”fullt ut eller i det vesentlige”. I mange tilfeller vil ingen av partene kunne anses å ha fått medhold ”fullt ut eller i det vesentlige” slik at de har vunnet saken. Da er den klare hovedregelen at hver av partene bærer sine egne omkostninger. Tvisteloven § 20-3 oppstiller imidlertid et unntak fra denne hovedregelen. Etter denne bestemmelsen kan en part som har fått ”medhold av betydning” uten å vinne saken etter § 20-2 annet ledd, tilkjennes erstatning for sine sakskostnader dersom ”tungtveiende grunner tilsier det”.

Hovedfokuset i denne avhandlingen er å analysere og presisere innholdet i vilkårene i § 20-3, herunder ”medhold av betydning” og ”tungtveiende grunner”. Dette gjøres med utgangspunkt i de alminnelige rettskildene, i hovedsak motivene i forarbeidene samt rettspraksis.

1.2. Historikk, hensyn og aktualitet

Reglene om erstatning for saksomkostninger etter tvistemålsloven¹ av 1915 var relativt kompliserte.² Saksomkostningsavgjørelsene var i stor grad gjenstand for bruk av rettsmidler, hvilket medførte at reglene virket prosesskapende.³ Etter tvistemålslovens bestemmelser skulle hovedsøksmål og motsøksmål vurderes hver for seg, og det samme gjaldt anke og motanke og kjæremål og motkjæremål.⁴ Videre skilte tvistemålslovens saksomkostningsbestemmelser mellom saker som ble realitetsbehandlet og saker som ble avgjort på formelt grunnlag, og den skilte mellom behandling i førsteinstans og i ankesaker.⁵

Under forberedelsen av tvistelovens kapittel 20 var det en uttalt målsetning for Tvistemålsutvalget å forenkle de nye saksomkostningsreglene sammenlignet med de som fulgte av tvistemålsloven.⁶ I tillegg til hensynet til enkelhet fremhevet utvalget at det var et ”vesentlig hensyn” at reglene ivaretok partenes behov for forutberegnelighet, samt at regelverket fremsto som rettferdig og rimelig.⁷ Dette er de tre hovedhensynene som Tvistemålsutvalget tiller stor vekt ved utformingen av saksomkostningsreglene.

Utvalget var bevisst på at enkelte av disse hensynene vil kunne være motstridende. Det ble påpekt at hensynet til enkelhet vil kunne fungere godt sammen med de to andre hensynene hver for seg. Imidlertid vil hensynet til rettferdighet/rimelighet og hensynet til forutberegnelighet gjerne komme i konflikt med hverandre.⁸ Dette fordi et regelverk som legger stor vekt på å oppnå rettferdige og rimelige resultater nødvendigvis gjør at bestemmelsene er skjønnsmessig utformet med rom for unntak. I et regelverk med stort fokus på

---

¹ Lov 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven) [opphevet].

² NOU 2001: 32 A Rett på sak (heretter omtalt som NOU A), s. 530 og NOU 2001: 32 B Rett på sak (heretter omtalt som NOU B), s. 926.

³ NOU A, s. 530 og NOU B, s. 926.

⁴ NOU A, s. 532.

⁵ Jens Edvin A. Skoghøy, *Tvisteløsning*, 2. utgave, (heretter omtalt som Skoghøy) s. 1266 og Tore Schei mfl., *Tvisteloven Kommentartutgave*, 2. utgave, (heretter omtalt som Schei) s. 691.

⁶ NOU A s. 531.

⁷ NOU A, s. 531. Se også Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) Om lov om mekling og rettergang i sivile tvister (heretter omtalt som Ot.prp.), s. 226.

⁸ Se mer om de generelle hensynene og forholdet dem imellom i NOU A, avsnitt 20-1.

forutberegnelighet er det derimot behov for klare regler med lite skjønn og få muligheter for unntak.

Tvisteloven § 20-3 har slik ordlyd:

”En part som har fått medhold av betydning uten å vinne saken, jf. § 20-2, kan helt eller delvis tilkjennes sakskostnader av motparten hvis tungtveiende grunner tilsier det. I tillegg til momentene i § 20-2 tredje ledd annet punktum skal det legges særlig vekt på hvor mye parten har fått medhold, og andelen av sakskostnadene som knytter seg til den delen av saken.”

For å kunne tilkjennes erstatning for sakskostnader etter denne bestemmelsen er det et vilkår at parten har fått ”medhold av betydning” og at ”tungtveiende grunner” tilsier at vedkommende tilkjennes erstatning. Dette er svært skjønnsmessige vilkår. Bruken av slike vilkår tilsier at lovgiver, ved utformingen av denne bestemmelsen, har vektlagt muligheten for å oppnå et rettferdig og rimelig resultat tyngre enn partenes behov for forutberegnelighet. Noen slik avveining av hensynene foretas ikke eksplisitt i bestemmelsens forarbeider. Det fremgår imidlertid at bakgrunnen for bestemmelsen er at det kan være behov for å tilkjenne sakskostnader også i tilfeller hvor parten ikke har vunnet saken etter § 20-2.⁹ Dette tilsier at bestemmelsen fra lovgivers side først og fremst er forankret i rimelighetsbetraktninger.

Det at lovgiver, ved utformingen av sakskostnadsregelen i § 20-3, har vedtatt en bestemmelse som i all hovedsak har som formål å ivareta hensynet til rettferdighet og rimelighet, betyr imidlertid ikke at hensynet til forutberegnelighet er uviktig i relasjon til denne bestemmelsen. Partenes behov for å kunne forutberegne et eventuelt kostnadsansvar gjør seg gjeldende uansett hvilken bestemmelse som kommer til anvendelse ved sakskostnadsavgjørelsen.

Per i dag finnes det lite litteratur som går i dybden på tvisteloven § 20-3. Under henvisning til partenes behov for å kunne forutberegne omkostningsrisikoen ved et søksmål, er det derfor nødvendig å presisere hva som er det nærmere innholdet i bestemmelsen og hva som kreves for å oppfylle vilkårene. Denne avhandlingen er tenkt å være et bidrag til en slik presisering.

---

⁹ NOU A s. 541.

1.3. Rettskildebildet

Ordlyden i tvisteloven § 20-3 er svært skjønnsmessig. Den gir i seg selv ikke særlig veiledning om hva som faktisk kreves for at det skal tilkjennes sakskostnader etter denne bestemmelsen.

Forarbeidene til § 20-3 gir noe mer veiledning, men også forarbeidenes veiledning involverer mye skjønn. Dette med unntak av ett konkret eksempel om menneskerettsbrudd, som jeg kommer tilbake til under punkt 4.2.1.7 og 4.2.2.4.1.

Sakskostnadsavgjørelser forekommer i nær sagt enhver avgjørelse som avslutter en sak i en instans. Det finnes derfor rikholdig rettspraksis om tvistelovens sakskostnadsbestemmelser fra alle instanser. Imidlertid er det relativt få av disse avgjørelsene som omhandler bestemmelsen i § 20-3, og enda færre som kan sies å gi noen veiledning av betydning hva gjelder det nærmere innholdet i vilkårene.

Vilkårene for å tilkjenne sakskostnader i medhold av tvisteloven § 20-3 er svært skjønnsmessige, idet hensikten med bestemmelsen er å oppnå rimelige resultater. Felles for både ”medhold av betydning” og ”tungtveiende grunner” er derfor at reelle hensyn vil spille inn i vurderingen av om disse tersklene er oppnådd i den konkrete saken. Slike hensyn vil således stå sentrale i arbeidet med å analysere og presisere disse vilkårene.

1.4. Avgrensninger

Avhandlingen vil konsentrere seg om sakskostnader i rene sivilrettslige saker. Det vil således ikke bli sagt noe om sivile krav i straffesaker, utover at det her nevnes at tvistelovens sakskostnadsregler kan anvendes analogisk i slike tilfeller.¹⁰ Videre avgrenses avhandlingen mot de særlige begrensninger som gjør seg gjeldende for sakskostnadene i saker som behandles i forliksrådet og etter reglene for småkravsprosess. Avhandlingen avgrenses også mot tvistelovens sakskostnadsbestemmelers anvendelse etter de spesielle sivilprosesslovene.¹¹

Utover at det vil bli knyttet noen kommentarer til betydningen av at sakskostnader etter

---

¹⁰ Se Skoghøy s. 1266 og 1267 med videre henvisninger til rettspraksis.

¹¹ Se Schei s. 692.

§ 20-3 kan tilkjennes ”helt eller delvis”, vil det ikke bli redegjort for reglene om utmåling av erstatning for sakskostnader, herunder heller ikke reglene for reduksjon av sakskostnadskravene.

1.5. Den videre fremstilling

I kapittel 2 vil det bli knyttet noen helt korte bemerkninger til utgangspunktet for sakskostnadsavgjørelser. Deretter vil det i kapittel 3 bli gitt en presentasjon av sakskostnadsbestemmelsene i tvisteloven §§ 20-2 og 20-4. En slik presentasjon av disse sentrale sakskostnadsbestemmelsene er nødvendig for å plassere § 20-3, som er hovedtemaet for avhandlingen, i en rettslig kontekst. Kapittel 4 inneholder en grundig redegjørelse for tvisteloven § 20-3. Her vil det bli foretatt en analyse av bestemmelsens vilkår ”medhold av betydning” og ”tungtveiende grunner”.

Til slutt vil det i kapittel 5 gis en kort oppsummering og noen avsluttende bemerkninger.

2. Utgangspunktet for sakskostnadsavgjørelser

Vurderingstemaet etter tvisteloven §§ 20-2 og 20-3 er for det første om parten har fått ”medhold fullt ut eller i det vesentlige” eller ”medhold av betydning”. Ved vurderingen av hvor mye partene har fått medhold skal det tas utgangspunkt i domstolens resultat sammenholdt med partenes påstander, jf. Rt. 2010 s. 727 avsnitt 16. Dersom påstanden er utvidet under sakens gang vil det avgjørende være den påstand som nedlegges når saken tas opp til avgjørelse.¹² For det tilfelle at påstanden reduseres eller frafalles er det imidlertid påstanden i stevning/tilsvar som er avgjørende, jf. Rt. 2010 s. 1239 avsnitt 21 jf. 20.

For sakskostnadsavgjørelser etter § 20-3 vil det imidlertid ikke være tilstrekkelig å bare se hen til forholdet mellom domsresultat og påstander. Se nærmere om dette nedenfor under punkt 4.2.1.

---

¹² Ot.prp. s. 444.

3. Øvrige grunnlag for erstatning for sakskostnader

Partenes adgang til å kreve erstatning for sakskostnader i rettssaker reguleres av tvisteloven kapittel 20, se tvl. § 20-1 første ledd første punktum. Tilkjennelse av erstatning for sakskostnader forutsetter at det finnes hjemmel i lov eller avtale, jf. tvl. § 20-1 annet ledd. I dette kapitlet vil det bli gitt en presentasjon av reglene i tvisteloven §§ 20-2 og 20-4, som sammen med § 20-3 utgjør tvistelovens hovedgrunnlag for erstatning for sakskostnader. Det vil i tillegg knyttes en kort bemerkning til betydningen av Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK). Avtaletilfellene vil ikke bli nærmere kommentert.

3.1. Tvisteloven § 20-2: Sakskostnader til en part som har vunnet

3.1.1. Innledende om bestemmelsen og dens rettspolitiske begrunnelse

Under forberedelsen av den nye tvisteloven vurderte Tvistemålsutvalget hvorvidt det var ønskelig å videreføre hovedregelen fra tvistemålsloven § 172 første ledd, hvoretter den tapende part skulle erstatte den vinnende parts sakskostnader, se NOU A s. 540. Alternativet var en hovedregel om at hver av partene bærer egne kostnader, uavhengig av sakens utfall. Sistnevnte regel omtales gjerne som ”the American Rule”, idet dette er utgangspunktet for sakskostnadsansvaret i de fleste sivile søksmål i USA.¹³ Den regel som fulgte av tvistemålsloven § 172 første ledd, og nå også tvisteloven § 20-2, betegnes gjerne som ”the English Rule”, eller, mer beskrivende, som ”the indemnity rule”.¹⁴

Som argument for å gå over til ”the American Rule” fremholdt utvalget at en slik sakskostnadsbestemmelse kunne bidra til å senke søksmålsterskelen. Med en slik hovedregel ville partene på forhånd være klar over at de som klart utgangspunkt var ansvarlig kun for egne kostnader, og de ville på den bakgrunn kunne forutberegne kostnadsomfanget ved tvisten ved å begrense egne kostnader etter eget ønske og egen økonomi. Faren for å bli ilagt et potensielt ruinerende sakskostnadsansvar ville således være betydelig redusert, hvilket ville bidra til en lavere søksmålsterskel. En slik regel ville bidra til Tvistemålsutvalgets

---

¹³ NOU A s. 540.

¹⁴ NOU A s. 540.

overordnede mål om at sakskostnadsreglene måtte utformes slik at domstolsterskelen ikke ble for høy.¹⁵

På den annen side mente utvalget at en slik regel også kunne bidra til at velfunderte krav ikke ble fremmet for domstolene. Partene ville, uansett utfallet av saken, sitte igjen med betydelige kostnader som følge av egne utgifter ved søksmålet, og terskelen for å fremme velfunderte krav kunne bli for høy. Videre ble det fremholdt som en negativ side ved ”the American Rule” at den var prosessdrivende, og i noen grad åpnet for ”’utpresning’, eller iallfall utnyttelse av situasjonen av den som reiser et kanskje ugrunnet søksmål”.¹⁶ Tanken var at en regel om at hver part bærer egne kostnader uavhengig av utfallet av saken kunne medføre at det ble anlagt søksmål i håp om at saksøkte skulle akseptere saksøkers krav, eller i alle fall deler av det, selv om kravet ikke kunne føre frem. Saksøkte ville kunne føle et press i denne retning, rett og slett for å unngå de store kostnader han uansett vil sitte igjen med etter eventuelt å ha vunnet frem i rettsaken. Utvalget viste her til at det er en ”’ganske utbredt oppfatning i USA at søksmålsretten uten omkostningsansvar, har slike virkninger”.¹⁷

Tvistemålsutvalget kom på denne bakgrunn til at det var ønskelig å videreføre hovedregelen om at den som vinner saken, har krav på å få dekket sine kostnader av motparten.¹⁸

Forarbeidene må forstås slik at Tvistemålsutvalget har ansett at en regel om erstatningsansvar for den tapende part som utgangspunkt virker positivt på søksmålsterskelen. Det vises her til utvalgets innledende merknader om at sakskostnadsreglene antas å ha viktige ”’handlingsdirigerende virkninger”.¹⁹ En visshet om at det kan påløpe et potensielt ruinerende sakskostnadsansvar for det tilfelle at saken tapes, må antas å ha den virkning på partene at dårlig funderte saker og krav ikke forfølges for domstolene, i alle fall i mindre grad.

Hovedbegrunnelsen for å beholde regelen om erstatningsansvar for tapende part var likevel rettferdighetsbetraktninger. Bestemmelsen bygger på en grunnleggende rettferdighetstanke om at den som må gå til domstolene for å få sin rett respektert, og som vinner frem, bør kunne kreve omkostningene dekket av den som krenker eller bestrider hans rett.²⁰ Det er denne

---

¹⁵ NOU A s. 530.

¹⁶ NOU A s. 540.

¹⁷ NOU A s. 540.

¹⁸ NOU A s. 540.

¹⁹ NOU A s. 530.

²⁰ NOU A s. 540.

parten som har nødvendiggjort søksmålet, og dermed også kostnadene. Uten rettighetskrenkelsen ville rettighetshaveren ikke pådratt seg kostnadene ved rettssaken. Erstatning fra den krenkende part er således en forutsetning for å rette opp krenkelsen. Jo Hov har formulert dette som at den vinnende part ”bare [kommer] skadefritt ut av saken hvis han får dekket saksomkostningene”.²¹ Passusen om at det som kan kreves er ”full erstatning”, er begrunnet på samme måte. Det er bare full erstatning for kostnadene som kan reparere den krenkelse den vinnende part er utsatt for.²² Denne rettferdighetstanken har fått gjennomslag også i våre naboland Sverige og Danmark, som har en tilsvarende hovedregel.²³

I forbindelse med den rettspolitiske begrunnelsen for hovedregelen er det relevant å nevne at lovgiver også har sett behovet for unntak fra bestemmelsen om erstatningsansvar for tapende part. Dette begrunnes med at den grunnleggende rettferdighetstanken som ligger til grunn for hovedregelen, ikke alltid vil gjøre seg gjeldende, som følge av konkrete faktiske omstendigheter ved saken.²⁴ Tvistemålsutvalget foreslo derfor omfattende unntak fra hovedregelen. Bestemmelsens tredje ledd lister opp momenter som det ved vurderingen av om det skal gjøres unntak skal ”legges særlig vekt på”, men disse er ikke uttømmende.²⁵

Den ovennevnte hovedregelen om sakskostnadsansvar i sivile saker følger i dag av tvisteloven § 20-2. Etter denne bestemmelsen har den parten som vinner saken, som hovedregel krav på full erstatning for sine sakskostnader fra motparten. Dette betyr at den tapende part må bære både sine egne og motpartens sakskostnader.

Hva det vil si å ha ”vunnet saken”, er regulert i bestemmelsens annet ledd, som lyder:

”Saken er vunnet hvis parten har fått medhold fullt ut eller i det vesentlige, eller hvis motpartens sak er avvist eller hevet fordi den er frafalt eller ikke hører under domstolene. Gjelder saken flere krav mellom samme parter, er det samlede utfallet avgjørende.”

I de følgende avsnittene vil de ulike vilkårene for at en part skal anses å ha vunnet saken bli gjennomgått. Det vil først bli gitt en presentasjon av de tilfeller hvor saken er vunnet på

---

²¹ Jo Hov, *Rettergang I* (heretter omtalt som Hov), s. 664, i marginen.

²² NOU A s. 540.

²³ NOU A s. 540.

²⁴ NOU A s. 540.

²⁵ NOU B s. 929.

formelt grunnlag. Deretter vil det bli gitt en presentasjon av vilkåret om ”medhold fullt ut eller i det vesentlige”.

3.1.2. Saken er vunnet på formelt grunnlag

At saken er vunnet på formelt grunnlag innebærer at den ender uten realitetsavgjørelse. Dette kan skje av tre ulike grunner.

For det første kan saken ende uten realitetsavgjørelse ved at den avvises eller heves fordi saken ikke hører under domstolene. Hvorvidt det blir tale om avvisning eller heving, avhenger av på hvilket stadium saken befinner seg når avgjørelsen skal treffes. Avvisningsalternativet er aktuelt for alle rettergangsskritt som starter en sak.²⁶ Det kan for eksempel være forliksklage, stevning, anke eller begjæring om midlertidig sikring. Hevingsalternativet er aktuelt dersom saken blir avsluttet uten realitetsavgjørelse underveis i saksgangen.

Grunnen til at saken avvises fordi den ikke hører under domstolene, kan eksempelvis være at saken er litispending, jf. tvl. § 18-1, eller at kravet allerede er rettskraftig avgjort, jf. tvl. § 19-15 tredje ledd. Avvisning kan også skje på grunn av manglende rettslig interesse ved saksanlegget, enten det skyldes søksmålgjenstandens art, saksøkers tilknytning til tvistegjenstanden eller kravene til søksmålssituasjonen. Hevingsalternativet tar i følge forarbeidene særlig sikte på tilfeller hvor den rettslige interessen faller bort underveis i saksgangen, eller saken av andre grunner er blitt gjenstandslos.²⁷ Andre eksempler på at saken avvises eller heves er manglende partsevne eller at saken ikke hører under norsk domsmyndighet.²⁸

Videre kan saken ende uten realitetsavgjørelse dersom saken heves som følge av at den frafalles. At en sak frafalles, kan skje av ulike grunner, for eksempel fordi partene har kommet til enighet gjennom utenrettslig forlik.²⁹ Det kan også være tale om et ensidig frafall fra kun den ene av partene.

---

²⁶ Schei s. 703.

²⁷ NOU B s. 928. Se også Schei s. 704.

²⁸ Ot.prp. s. 444. Se også Skoghøy s. 1275.

²⁹ Ot.prp. s. 444.

I disse tilfellene skal saken anses vunnet av motparten, med den virkning at vedkommende har krav på å få erstattet sine sakskostnader. Tvistemålsutvalget begrunner regelen med at når saken frafalles, avvises eller heves, vil den som har anlagt saken, ikke ha oppnådd mer enn om vedkommende tapte saken i realiteten. Konsekvensen av dette bør være at slike tilfeller likestilles med tap.³⁰ En slik regel vil klart nok kunne lede til urimelige resultater, men i så tilfelle vil det kunne vurderes unntak etter bestemmelsens tredje ledd. Noen av momentene i unntaksbestemmelsen vil bli kommentert nærmere under punkt 4.2.2.3.

3.1.3. Parten har fått medhold ”fullt ut eller i det vesentlige”

3.1.3.1. Noen utgangspunkter

Av de grunnlag som medfører at en sak er ”vunnet” etter § 20-2 annet ledd, er det alternativet ”medhold fullt ut eller i det vesentlige” som er av størst interesse for denne avhandlingen. Dette fordi ”medhold i det vesentlige” danner den øvre grensen for ”medhold av betydning” i § 20-3.³¹ Alternativene ”medhold fullt ut eller i det vesentlige” og ”medhold av betydning” er gjensidig utelukkende mellom parter i samme sak.³² Det innebærer at dersom den ene parten har fått medhold ”fullt ut eller i det vesentlige”, kan ikke den andre parten ha fått medhold ”av betydning”. I det følgende vil det derfor bli fokusert på det nærmere innholdet i vilkåret ”medhold fullt ut eller i det vesentlige”. Gjennomgangen tar utgangspunkt i de allerede omfattende fremstillinger av temaet som er gitt av Skoghøy i *Tvisteløsning*³³ og Schei m.fl. i *Tvisteloven Kommentartutgave*³⁴. Dog vil ikke alle de problemstillinger som aktualiseres i forbindelse med § 20-2 og ”medhold fullt ut eller i det vesentlige” bli nevnt, bare de som anses å være relevant i relasjon til § 20-3 og ”medhold av betydning”.

Ved avgjørelsen av hvor mye en part har fått medhold etter § 20-2 annet ledd er det domsresultatet sammenlignet med partenes påstander i stevning og tilsvar som er avgjørende, se kort om dette ovenfor i kapittel 2.

---

³⁰ NOU B s. 928.

³¹ Schei, s. 698.

³² Rt. 2011 s. 1075 (21).

³³ Skoghøy, se kap. 22.3.3 (b), side 1269 flg.

³⁴ Schei, se § 20-2, note 2, side 697 flg.

3.1.3.2. Medhold ”fullt ut”

Det første alternativet i § 20-2 annet ledd, medhold ”fullt ut”, tilsier etter sin ordlyd at det henspeiler på tilfeller hvor en part har fått fullstendig medhold i sin påstand. Etter forarbeidene er alternativet ment å omfatte den situasjon at en part har fått medhold i ”alle krav som er framsatt i saken”.³⁵ Slike tilfeller byr sjelden på problemer og vil ikke bli kommentert nærmere.

3.1.3.3. Medhold ”i det vesentlige”

Hva som kreves for å oppfylle terskelen medhold ”i det vesentlige” er ikke åpenbart. Ordlyden tilsier at det er en høy terskel også her, slik at parten må ha fått medhold i det aller meste.

I forarbeidene uttales det at dette kriteriet er ment å være ”noe lempeligere” enn kriteriet ”fuldstendig” i tvistemålsloven § 172 første ledd.³⁶ Videre heter det at hovedpoenget i vesentlighetskriteriet ligger i at resultatet for parten er ”så gunstig at motparten ikke har oppnådd noe av betydning sammenholdt med det som ville vært situasjonen om motparten hadde akseptert standpunktet fullt ut før sak ble reist”.³⁷ Da vil kriteriet være oppfylt. Det samme gjelder dersom motparten taper saken ”praktisk talt fullt ut, men får medhold på et mindre vesentlig punkt”.³⁸

Som eksempel på en situasjon hvor vesentlighetsvurderingen vil være sentral nevner forarbeidene en erstatningssak bestående av flere poster, herunder en rekke større samt en mindre, nærmest bagatellmessig, post. Dersom motparten får medhold kun i den mindre posten, vil dette ikke være tilstrekkelig til å hindre at den andre anses å ha fått medhold ”i det vesentlige”.³⁹ I tilfeller hvor saken består av flere krav vil det således ved vurderingen av om en part har fått medhold i det vesentlige, være relevant å se hen til hvor mange av kravene vedkommende har fått medhold i.

I forbindelse med vurderingen av hvor mange av kravene en part har fått medhold i, er det viktig å være oppmerksom på at § 20-2 annet ledd annet punktum bestemmer at dersom saken

---

³⁵ Ot.prp. s. 443/444.

³⁶ Ot.prp. s. 444.

³⁷ Ot.prp. s. 444. Se også NOU B s. 928.

³⁸ Ot.prp. s. 444.

³⁹ Ot.prp. s. 444.

gjelder flere krav mellom samme parter, er det samlede utfall avgjørende. Dette medfører ikke bare at alle partens krav skal vurderes samlet, men også at eventuelle krav fra motparten må tas med i vurderingen.⁴⁰ Dersom parten skal anses å ha fått medhold ”fullt ut” må han, dersom også motparten har fremmet krav, ha fått medhold i at disse ikke fører frem, eventuelt at de blir avvist eller hevet etter annet ledd første punktum.⁴¹ Dersom de krav motparten eventuelt gis medhold i, totalt sett er av en bagatellmessig art, vil parten likevel kunne anses å ha fått medhold ”i det vesentlige”.⁴²

Et annet relevant moment ved vurderingen av om en part har fått medhold i det vesentlige er hvor mye av påstandsbeløpet parten har fått medhold i.⁴³ Det gjelder ikke bare den beløpsmessige differansen mellom påstandsbeløpet og beløpet i domsresultatet, men også den relative differansen mellom disse.⁴⁴

Betydningen av differansen mellom påstandsbeløp og domsresultat må modifiseres noe for de tilfeller hvor påstanden lyder på et pengebeløp utmålt etter rettens skjønn, oppad begrenset til et gitt maksbeløp.⁴⁵ Hvilken betydning en eventuell differanse her skal tillegges, må vurderes ut fra en tolkning av påstanden. Dersom påstanden ut fra partens anførsler må forstås slik at det i realiteten er opp til rettens skjønn å fastsette beløpet, kan ikke en differanse mellom maksbeløp og domsbeløp alene medføre at parten ikke anses å ha fått medhold i det vesentlige. Dersom en tolkning av påstanden tilsier at parten i realiteten krever det oppgitte maksbeløp, vil en differanse måtte tillegges større betydning ved vesentlighetsvurderingen. Det siste vil typisk være tilfellet hvor det maksimerte beløpet tilsvarer summen av en rekke erstatningsposter som danner grunnlaget for kravet.

I forbindelse med vesentlighetskriteriet nevner forarbeidene som eksempel saken inntatt i Rt. 1985 s. 505. I denne avgjørelsen ble det tilkjent oppreisning for ærekrenkende utsagn tilsvarende én tiendedel av det maksimerte beløpet i påstanden. Departementet uttaler at et

---

⁴⁰ NOU B s. 928.

⁴¹ Se Schei, s. 700.

⁴² Se Schei, s. 700.

⁴³ Se Schei, s. 698.

⁴⁴ Rt. 2010 s. 727 (19).

⁴⁵ Se Schei s. 699 og Skoghøy s. 1270.

slikt resultat i seg selv vil være ”langt fra tilstrekkelig” til at parten har fått medhold i det vesentlige.⁴⁶

Vurderingen av om en part har fått medhold i det vesentlige må også ta hensyn til hvor hovedtyngden av de reelle tvistepunktene har ligget.⁴⁷ I den forbindelse må det ses hen til hva som har tatt lengst tid under hovedforhandlingen og krevd mest forberedelse.⁴⁸ Dersom en erstatningssak ender med et avvik fra påstått maksimumsbeløp vil parten likevel kunne anses å ha fått medhold i det vesentlige, dersom tvisten eksempelvis i all hovedsak har vært om vilkårene for erstatning var oppfylt.⁴⁹ At erstatningsbeløpet i så tilfelle blir mindre enn påstått hindrer ikke at saken er vunnet ”i det vesentlige”. Dette har sammenheng med hvilke deler av saken som har generert sakskostnadene.

Ved avgjørelsen av om terskelen ”medhold i det vesentlige” er oppfylt er det således forholdet mellom partens påstand og domsresultatet som der er relevant å se hen til, dog med de modifikasjoner som knytter seg til skjønsmessige påstandsbeløp og hovedtyngden av tvistepunktene.

3.1.3.4. Unntak fra hovedregelen om sakskostnadsansvar for tapende part

I § 20-2 tredje ledd er det gitt hjemmel til å gjøre unntak fra den tapende partens sakskostnadsansvar. De momentene som skal vektlegges i denne vurderingen vil ikke bli nærmere kommentert her. Enkelte av momentene vil bli gjennomgått nedenfor under punkt 4.2.2.3. i forbindelse med deres anvendelse etter § 20-3.

3.2. Tvisteloven § 20-4: Sakskostnader uavhengig av utfallet

Til forskjell fra §§ 20-2 og 20-3 gjelder sakskostnadsbestemmelsen i § 20-4 uavhengig av utfallet av saken. Det betyr at også en part som fullt ut har tapt saken, helt eller delvis kan tilkjennes sakskostnader etter denne bestemmelsen.⁵⁰ Bestemmelsen er således et unntak fra

---

⁴⁶ Ot.prp. s. 444.

⁴⁷ Ot.prp. s. 444 og eksempelvis Rt. 2010 s. 508 (18).

⁴⁸ Rt. 2011 s. 699 (32).

⁴⁹ Se eksempelvis Rt. 2010 s. 508 (18).

⁵⁰ Ot.prp. s. 447 og NOU B s. 931.

hovedregelen i § 20-2.⁵¹ På generelt grunnlag er det prinsipielt betenkelig å pålegge den vinnende part å betale den tapende partens sakskostnader. Dette gjenspeiler seg i at vilkårene for å tilkjenne sakskostnader etter denne bestemmelsen er strenge. I forarbeidene er det uttalt at bestemmelsen knytter seg til ”helt spesielle situasjoner”.⁵²

3.3.Øvrige erstatningsgrunnlag

Gjennom menneskerettsloven⁵³ § 2 nr. 1 er Den Europeiske Menneskerettskonvensjon (EMK) gitt anvendelse som norsk lov. Etter lovens § 3 har konvensjonen, i tilfelle motstrid, forrang foran bestemmelser i annen lovgivning. Dette medfører at tvistelovens sakskostnadsbestemmelser suppleres av EMK.⁵⁴ Særlig relevant er EMK artikkel 13 om at borgerne har krav på et effektivt rettsmiddel (”effective remedy”) til prøving av om det er begått en krenkelse av konvensjonen. For at rettsmiddelet reelt sett skal anses å være effektivt kan det være behov for at en borger som har fått medhold overfor staten i at det er begått en krenkelse, får dekket sine sakskostnader i forbindelse med denne prøvingen. Dette er lagt til grunn av Høyesterett i Rt. 2001 s. 428, på side 446.

I tillegg finnes det regler om ansvar for sakskostnader andre steder i lovverket, men disse vil ikke bli nærmere kommentert i denne avhandlingen.

---

⁵¹ Ot.prp. s. 447.

⁵² Ot.prp. s. 279.

⁵³ Lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven).

⁵⁴ Ot.prp. s. 284.

4. Tvisteloven § 20-3: Sakskostnader til en part som har fått medhold av betydning

4.1. Innledning

I flere tilfeller vil ingen av partene kunne anses å ha vunnet saken etter § 20-2. Situasjonen er da slik at begge parter har fått medhold i deler av sin påstand. Den helt klare hovedregel i disse tilfellene er at hver av partene skal bære sine sakskostnader.⁵⁵ Dette er en naturlig følge av at bestemmelsen i § 20-2 er basert på rimelighetsbetraktninger om at den som krenker den vinnende parts rett, og dermed nødvendiggjør rettssaken, også skal bære den vinnende parts kostnader. Når ingen av partene vinner saken slår ikke dette hensynet igjennom. Det er da som utgangspunkt ikke rimelig å flytte kostnadsansvaret over på en av partene, og løsningen blir dermed at partene normalt må bære egne kostnader.

Hovedregelen om at partene bærer egne kostnader når saken er dels vunnet og dels tapt fulgte tidligere eksplisitt av tvistemålsloven § 174 første ledd. Tvisteloven har ingen slik bestemmelse. I forarbeidene forutsettes det imidlertid at dette skal være ”den klare hovedregelen” også etter tvistelovens bestemmelser.⁵⁶ Denne løsningen følger også implisitt av bestemmelsene i kapittel 20 lest i sammenheng, særlig §§ 20-1, 20-2, 20-3 og 20-4. Bestemmelsen i § 20-3 er således en unntaksbestemmelse. Forarbeidene fremhever at terskelen for å anvende unntaket skal ligge ”relativt høyt”.⁵⁷ Dette er fulgt opp i rettspraksis.⁵⁸

4.2. Analyse av vilkårene for erstatning

Tvisteloven § 20-3 består av to kumulative vilkår. Grunnvilkåret er at parten må ha fått ”medhold av betydning”. For at erstatning for sakskostnader skal kunne tilkjennes er det i tillegg et vilkår at ”tungtveiende grunner tilsier det”. Bestemmelsen gir dessuten henvisning på et ”kan”-skjønn. Dette medfører at en part ikke har *krav* på å bli tilkjent sakskostnader selv

---

⁵⁵ Ot.prp. s. 446.

⁵⁶ NOU B s. 931 og Ot.prp. s. 446.

⁵⁷ NOU B s. 931 og Ot.prp. s. 446.

⁵⁸ Se for eksempel Rt. 2010 s. 352 (18), Rt. 2010 s. 1587 (42), Rt. 2011 s. 1294 (23) og Rt. 2013 s. 1112 (29).

om vilkårene i bestemmelsen er oppfylt. Det er opp til rettens skjønn å avgjøre hvorvidt erstatning skal tilkjennes.

I tillegg til de to nevnte vilkårene er det i bestemmelsens annet punktum angitt en del momenter som skal vektlegges i vurderingen av om sakskostnader skal tilkjennes. Det er ikke ut fra bestemmelsens utforming åpenbart hvor i vurderingen disse momentene skal tas med. Eksempelvis kan en naturlig språklig forståelse tilsi at momentet om ”hvor mye parten har fått medhold” vil ha sin naturlige tilknytning til vilkåret om ”medhold av betydning”, mens ”andelen av sakskostnadene som knytter seg til den delen av saken” naturlig kan tenkes å ha sammenheng med vurderingen av ”tungtveiende grunner”. I odelstingsproposisjonen er det imidlertid fremholdt at ”tungtveiende grunner” henspiller på en konkret totalvurdering. Deretter uttales det at annet punktum angir enkelte momenter ”i denne totalvurderingen”.⁵⁹ Momentene i annet punktum skal således vurderes i forbindelse med tilleggsvilkåret ”tungtveiende grunner”.

I de følgende avsnittene vil først de to vilkårene bli behandlet hver for seg, før det blir redegjort for betydningen av ”kan”-skjønnet.

4.2.1. Grunnvilkåret ”medhold av betydning”

4.2.1.1. Innledning

Vilkåret om at parten må ha fått ”medhold av betydning” er et resultatmessig minstekrav for at erstatning med hjemmel i § 20-3 i det hele tatt skal være aktuelt. Det er dette vilkåret som avgjør om sakskostnadene skal avgjøres etter § 20-3 eller en annen regel. Hva som nærmere ligger i dette minstekravet er vanskelig å avgjøre. I dette avsnittet analyseres vilkåret med henblikk på å klargjøre dets nærmere innhold, herunder hvilke momenter som kan tilsi at en part har fått ”medhold av betydning”.

4.2.1.2. Ordlyden ”medhold av betydning”

Det naturlige utgangspunktet for å avgjøre hva som kreves for å oppfylle vilkåret er ordlyden selv. Det er imidlertid vanskelig å trekke mye mer ut av denne enn det helt åpenbare: At parten må ha fått medhold som er av betydning. Det må av uttrykket ”av betydning” også kunne utledes et kvalifikasjonskrav: Ikke enhver minste betydning kan være tilstrekkelig. Det

---

⁵⁹ Ot.prp. s. 446.

må kreves en viss grad av betydning. En slik forståelse støttes av at bestemmelsene i §§ 20-3 og 20-2 er gjensidig utelukkende, og dersom parten får medhold bare i en bagatellmessig del, må motparten anses å ha fått ”medhold i det vesentlige”, jf. ovenfor under punkt 3.1.3.3.

I følge Jo Hov kan det utledes mer av ordlyden. Han har tatt til orde for at ”medhold av betydning”, rent språklig sett, må være i alle fall mer enn 50 % medhold. Han uttaler følgende:

”Siden ’medhold av betydning’ er et vilkår for å bli tilkjent omkostninger av motparten, må det bety at en i alle fall må ha fått mer enn 50 % av det en har fremsatt krav om. Får en *mindre* enn 50 %, er det jo *motparten* som har fått ’medhold av betydning’. Heller ikke kan 50 % være nok; da vil det vel være naturlig å anse saken som dels tapt, dels vunnet.”⁶⁰

Denne argumentasjonen er imidlertid i strid med både forarbeider og rettspraksis. Som redegjort for innledningsvis under punkt 1.2 er sakskostnadsreglene basert på konkrete rimelighets- og rettferdighetsbetraktninger, og særlig gjelder dette § 20-3. Både ordlyd, forarbeider og rettspraksis gir anvisning på skjønsmessige vurderingskriterier. Følgelig vil det være lite i samsvar med intensjonene bak bestemmelsen å forsøke å oppstille en generell grense slik Hov her antyder.

Videre forutsetter Hovs argumentasjon at ”medhold av betydning” kun relaterer seg til hvor mye av sitt krav parten har fått medhold i. En slik forståelse av hva som kan utgjøre ”medhold av betydning” er imidlertid for snever, jf. punkt 4.2.1.6 og 4.2.1.7 nedenfor. Språklig sett legger ordlyden ”medhold av betydning” ingen begrensninger på *hva* ”medhold av betydning” kan relatere seg til. En ren ordlydsfortolkning tilsier ikke at det kun er mengden av medhold som kan utgjøre medhold av betydning. I ytterste konsekvens kan således nærmest hva som helst danne grunnlag for at en part kan anses å ha fått medhold av betydning. Her vil imidlertid lovgivers intensjoner med bestemmelsen sette grenser.

4.2.1.3. Ikke rimelig å forlange aksept av motpartens standpunkt

Fra forarbeidene kan det utledes noe mer veiledning enn fra ordlyden. Her uttales det at hovedpoenget ved avgjørelsen av om en part har fått ”medhold av betydning”, ligger i at parten har ”oppnådd så mye at det ikke ville være rimelig å forlange at han skulle ha akseptert

---

⁶⁰ Hov, s. 665/666.

motpartens standpunkt i tvisten”.⁶¹ Denne uttalelsen danner utgangspunktet for rettens avgjørelse i mange saker som omhandler § 20-3.⁶² Etter rettspraksis synes denne rimelighetsvurderingen å praktiseres slik forarbeidene tilsier, nemlig som et hovedpoeng. I utgangspunktet gjøres det en vurdering av resultatkravet ”medhold av betydning” på bakgrunn av andre momenter, men det foretas også en helhetsvurdering av om disse andre momentene tilsier at det ville være rimelig å forlange aksept av motpartens standpunkt.⁶³ Denne vurderingen gjøres imidlertid sjelden eksplisitt. I og med at avgjørelsene tar utgangspunkt i denne uttalelsen i forarbeidene, må de likevel forstås slik at uttalelsen utgjør en slags underliggende rettesnor for vurderingen av om parten kan anses å ha fått ”medhold av betydning”.

4.2.1.4. Hovedtyngden i de reelle tvistepunktene

Ved avgjørelsen av om en part har fått ”medhold av betydning” har Høyesterett slått fast at det må ses hen til ”hvor hovedtyngden i de reelle tvistepunktene har ligget”, jf. Rt. 2010 s. 508 avsnitt 18. Det betyr at det må tas med i vurderingen hva som har vært mest problematisk i tvisten, enten det relaterer seg til jus eller faktum. Dette må ses på bakgrunn av at det som utgjør hovedtyngden i tvistepunktene presumtivt har krevd mest arbeid, både under forberedelsen av saken og under hovedforhandling, og således har foranlediget store deler av de pådratte kostnadene.

At hovedtyngden i de reelle tvistepunktene er et relevant moment i vurderingen av om en part har fått medhold av betydning, samsvarer godt med hva som kan utledes av bestemmelsens ordlyd, jf. ovenfor under punkt 4.2.1.2. Et spørsmål som er av kvalifisert betydning for parten vil trolig få stort fokus i tvisten. Spørsmålet vil således utgjøre en betydelig del av tvistepunktene, med den følge at det genererer tilsvarende store kostnader. Det synes derfor å være helt naturlig at hovedtyngden av tvistepunktene skal tillegges vekt i forbindelse med sakskostnadsavgjørelsen. Dette samsvarer også godt med at ordlyden ikke legger begrensninger på *hva* som kan danne grunnlaget for om en part har fått medhold av betydning.

---

⁶¹ NOU B s. 931, se også Ot.prp. s. 446.

⁶² Se som eksempel Rt. 2010 s. 508 (16), Rt. 2011 s. 1075 (21), Rt. 2011 s. 1294 (19).

⁶³ Se som eksempel Rt. 2011 s. 1294 (20) og (21).

Hvor hovedtyngden i de reelle tvistepunktene har ligget er således et moment ved sakskostnadsavgjørelsen. At det skal ses hen til dette betyr imidlertid ikke at det i seg selv skal tillegges avgjørende vekt. Dette momentet vil få størst betydning i de tilfeller hvor det har vært tvist på flere punkter, og ett av punktene har generert større omkostninger. Dersom parten får medhold i dette spørsmålet vil hovedtyngden i de reelle tvistepunktene være et viktig moment i sakskostnadsavgjørelsen.

Etter dette finnes det to overordnede momenter som vil ha relevans ved avgjørelsen av om en part har fått medhold av betydning: Hvorvidt det ville være rimelig å forlange aksept av motpartens standpunkt eller ikke, samt hvor hovedtyngden i de reelle tvistepunktene har ligget.

I det følgende vil jeg fokusere på de øvrige momentene som er relevante ved vurderingen av om en part har fått medhold av betydning. Mens de to forannevnte momentene er relevante ved enhver sakskostnadsavgjørelse, uavhengig av sakstypen, vil relevansen av de momenter som behandles i det følgende avhenge av hva som har vært de konkrete tvistespørsmålene i saken.

4.2.1.5. Medhold i en relativt stor del av kravet

Som nevnt ovenfor skal det ved avgjørelsen av om en part har fått ”medhold i det vesentlige” etter § 20-2 annet ledd, tas utgangspunkt i domsresultatet sammenlignet med partenes påstander, se kort om dette i kapittel 2. Det samme gjelder ved avgjørelsen av ”medhold av betydning” i § 20-3.

Kjennelsen inntatt i Rt. 2011 s. 1075 gjaldt særskilt anke over lagmannsrettens sakskostnadsavgjørelse. Den ankende part for Høyesterett, Støland, hadde for tingretten prinsipalt krevd heving av et bilkjøp, og påsto seg tilkjent totalt kr. 359.199,- samt sakskostnader. Subsidiært påsto hun seg tilkjent totalt kr. 89.552,-. Ankemotparten for Høyesterett, Kongsberg Bilsenter AS, påsto seg prinsipalt frifunnet, subsidiært skulle Støland tilkjennes prisavslag etter rettens skjønn. For lagmannsretten ble den subsidiære påstanden endret til også å omfatte erstatning etter rettens skjønn.

Resultatet i lagmannsretten var at Støland ble tilkjent erstatning på kr. 40.000,- for åtte dekk og felger. Dette fordi hun fikk medhold i at det forelå mangler ved dekkene. Ankeutvalget uttalte at beløpet ”ikke [var] av en bagatellmessig art”, og det var ”ikke naturlig å si at Støland

praktisk talt har tapt fullstendig og bare har vunnet frem på et mindre punkt”.⁶⁴ Når hun ble tilkjent kr. 40.000,- i erstatning, var det ”ikke rimelig å forlange at hun skulle ha akseptert motpartens standpunkt om frifinnelse”.⁶⁵ Utvalget kom til at Støland hadde fått ”medhold av betydning” etter § 20-3, men resultatet ble likevel at partene måtte bære sine egne omkostninger for tingretten og lagmannsretten. Det forelå ikke tilstrekkelig tungtveiende grunner til at hun skulle tilkjennes sakskostnader.

I denne saken utgjorde det tilkjente erstatningsbeløpet omtrent 25 % av det prinsipale påstandsbeløpet for tingretten. Kjennelsen må imidlertid forstås slik at ankeutvalget også har vektlagt at det i det hele tatt ble tilkjent erstatning i en situasjon hvor motparten prinsipalt påsto fullstendig frifinnelse. I odelstingsproposisjonen uttaler departementet, i merknadene til tvl. § 20-2, at den situasjon at det blir gitt oppreisning når motparten påstår frifinnelse, ”vil iallfall oppfylle kravet i lovforslaget § 20-3 om ’medhold av betydning’”.⁶⁶ At Støland i det hele tatt ble tilkjent erstatning i denne saken var således tilstrekkelig til at hun skulle anses å ha fått ”medhold av betydning”, uavhengig av hvor mye hun ellers fikk medhold.

Det kan på bakgrunn av denne avgjørelsen reises spørsmål om en part kan anses å ha fått ”medhold av betydning” kun ved å ha vunnet frem med store deler av kravet sitt. Som eksempel kan tenkes en sak med krav om diverse mangelsbeføyelser som følge av flere mangler av ulikt omfang ved oppføring av bolig etter bustadoppføringslova⁶⁷. Saken kan reise spørsmål både om de anførte mangler representerer mangler i lovens forstand, om det i tilfelle er reklamert i tide for de enkelte mangler, hvilke mangelsbeføyelser som kan gjøres gjeldende, om entreprenøren har krav på å få rette manglene og om omfanget av ansvaret. For enkelte av forholdene kan partene være enige om at det foreligger en mangel og at denne gir grunnlag for mangelsbeføyelser, men omfanget av ansvaret er omtvistet. Entreprenøren kan i et slikt tilfelle tenkes å ikke nedlegge påstand om fullstendig frifinnelse, slik tilfellet var i saken som er nevnt ovenfor. For det tilfelle at byggherren får medhold i de fleste kravene, men likevel ikke så mye at det er tale om ”medhold i det vesentlige” slik at han kan anses å ha

---

⁶⁴ Rt. 2011 s. 1075 (20).

⁶⁵ Rt. 2011 s. 1075 (21).

⁶⁶ Ot.prp. s. 444.

⁶⁷ Lov 13. juni 1997 nr. 43 om avtaler med forbruker om oppføring av ny bustad m.m. (bustadoppføringslova).

vunnet saken etter tvl. § 20-2 annet ledd, jf. ovenfor under punkt 3.1.3.3, blir spørsmålet om han i slike tilfeller kan kreve erstatning for sakskostnader etter § 20-3.

Svaret på dette må være bekreftende. Terskelen ”medhold av betydning” danner den nedre grensen for hva som kan anses å være ”medhold i det vesentlige”.⁶⁸ Det må således anses å være en glidende overgang mellom hva som er å anse som medhold ”i det vesentlige” og medhold ”av betydning”. Ved vurderingen av om en part har fått ”medhold av betydning” er det derfor naturlig å se hen til de samme momenter som danner grunnlaget for vesentlighetsvurderingen etter § 20-2, herunder hvor mye av det fremsatte krav parten har fått medhold i. Selv om adgangen til å idømme sakskostnader etter § 20-3 er ment å være betydelig strengere enn etter § 20-2, er ikke det til hinder for å vektlegge de samme momentene i vurderingen av om parten har fått tilstrekkelig medhold. Begrensningen for bestemmelsens anvendelse følger først og fremst av tilleggsvilkåret om at det må foreligge ”tungtveiende grunner” som tilsier at sakskostnader skal tilkjennes. At en part har fått medhold i mange av sine delkrav, eventuelt store deler av et erstatningsbeløp, vil således kunne være tilstrekkelig til at grunnvilkåret for å tilkjenne sakskostnader etter tvl. § 20-3 (”medhold av betydning”) er oppfylt, selv om motparten ikke har nedlagt påstand om full frifinnelse. Hvorvidt erstatning for sakskostnader skal tilkjennes avhenger da av om ”tungtveiende grunner tilsier det”.

Resultatet må bli det samme også i tilfeller hvor det ikke vil være like naturlig å si at saken omfatter mange delkrav på samme måte som i eksemplet om mangelsbeføyelsene, men hvor parten likevel har fått medhold i en ikke ubetydelig del av sitt krav. Dette har støtte i kjennelsen inntatt i HR-2015-2373-U. Saken gjaldt fordeling av kjøpesummen etter tvangssalg av en borettslagsandel som følge av manglende betaling av felleskostnader, renter og omkostninger. Tvisten stod mellom et borettslag på den ene siden og en bank og et forsikringsselskap, som begge hadde avtalepant i den aktuelle borettslagsandelen, på den andre siden. Spørsmålet for Høyesterett gjaldt hva som var omfattet av borettslagets førsteprioriterte legalpanterett etter burettslagslova⁶⁹ § 5-20 første ledd. For det første var det spørsmål om panteretten omfattet felleskostnader og andre krav fra borettslagsforholdet som var påløpt etter at det var truffet beslutning om tvangssalg. I tillegg var det spørsmål om panteretten omfattet krav på renter og omkostninger ved inndrivelse av pantekravet.

---

⁶⁸ Schei s. 698.

⁶⁹ Lov 6. juni 2003 nr. 39 om burettslag (burettslagslova).

Ankeutvalget kom til at felleskostnader og andre krav fra borettslagsforholdet falt utenfor lagets legalpanterett, mens krav på renter og omkostninger var omfattet.

I sakskostnadsavgjørelsen kom retten til at banken og forsikringsselskapet hadde fått ”medhold av betydning”, idet de hadde fått medhold i at borettslagets legalpanterett ikke omfattet krav på dekning av felleskostnader og andre krav fra lagsforholdet som var påløpt etter beslutningen om tvangsdekning. De fikk således medhold i den største delen av kravet i saken, da resten av kravet kun gjaldt renter og omkostninger. Dette var tilstrekkelig til at de ble ansett å ha fått ”medhold av betydning”.⁷⁰

4.2.1.6. Medhold i et prinsipielt og viktig spørsmål

Et annet relevant moment ved vurderingen av om en part har fått ”medhold av betydning” er om en part har fått medhold i et prinsipielt spørsmål. Dette er lagt til grunn i rettspraksis.

Storkammersaken inntatt i Rt. 2014 s. 1203 gjaldt krav om erstatningsoppgjøret etter en alvorlig og varig personskade. Sentralt i saken stod spørsmålet om hvilken kapitaliseringsrente som skulle anvendes ved neddiskontering av fremtidige pengebeløp til dagens pengeverdi. Den ankende parten anførte prinsipielt at det måtte fastsettes en særskilt kapitaliseringsrente for tilfeller som hennes, hvor midlene var under forvaltning av fylkesmannen som vergemålsmyndighet. Subsidiært anførte hun at den generelle kapitaliseringsrenten, som etter fast høyesterettspraksis siden 1993⁷¹ hadde vært på fem prosent, var for høy. Parten fikk delvis medhold i den subsidiære påstanden, idet den generelle kapitaliseringsrenten ble nedjustert til fire prosent, mens hun hadde anført to prosent.

Ved sakskostnadsavgjørelsen kom førstvoterende til at den ankende parten hadde fått medhold i det som var ”det store prinsipielle spørsmål” i saken, nemlig om den generelle kapitaliseringsrenten skulle reduseres, se avsnitt 151. Høyesterett la også vekt på at dette spørsmålet hadde hatt stor betydning for hvordan saken var blitt prosedert, mens de øvrige spørsmål hadde hatt mindre betydning.

Sakskostnadsavgjørelsen i saken inntatt i Rt. 2015 s. 141 knyttet seg også til et prinsipielt spørsmål. Saken gjaldt krav om erstatning for tap av forsørger etter trafikkulykke. Et sentralt spørsmål i den forbindelse var om de etterlatte skulle identifiseres med avdøde ved

---

⁷⁰ HR-2015-2373-U (21).

⁷¹ Se Rt. 1993 s. 1524.

anvendelse av bilansvarslova⁷² (bal.) § 10 første ledd annet punktum, og i tilfelle i hvilken utstrekning. Avdøde var eier av den motorsykkelen han kjørte og var følgelig klar over at det ikke var tegnet lovpliktig ansvarsforsikring for denne. Han ville derfor selv ikke hatt krav på erstatning, jf. bal. § 10 første ledd annet punktum. Dersom de etterlatte skulle identifiseres med avdøde ville således heller ikke de ha noe slikt krav. Høyesterett konkluderte med at de etterlatte ”ikke fullt ut” kunne identifiseres med avdøde, men at det likevel måtte gjøres en begrenset avkortning i erstatningen. Avkortningen ble satt til å utgjøre 30 % av erstatningskravet.

Ved avgjørelsen av sakskostnadsspørsmålet la førstvoterende til grunn at de etterlatte i det vesentlige hadde fått medhold i det sentrale spørsmålet om identifikasjon, og at de dermed hadde fått ”medhold av betydning”, se avsnitt 61. Også her var det tale om et prinsipielt spørsmål.

Det fremkommer ikke eksplisitt av de ovennevnte avgjørelsene, men de må begge forsås slik at det ved sakskostnadsavgjørelsen også legges vekt på at de prinsipielle spørsmålene var viktige i den konkrete saken. I saken om kapitaliseringsrente henviste førstvoterende til spørsmålenes betydning for hvordan saken var blitt prosedert.⁷³ Måten saken prosederes på vil i de fleste tilfeller gjenspeile hva som er viktig i saken. Således vil det være sammenheng mellom hva som er de viktige spørsmålene og hvor hovedtyngden i tvistepunktene ligger, hvilket det ved sakskostnadsavgjørelsen skal ses hen til, jf. ovenfor under punkt 4.2.1.4. Det ligger i sakens natur at et viktig spørsmål vil bli prioritert både under sakens forberedelse og under hovedforhandlingen, og spørsmålet vil generere kostnader deretter. Gode grunner taler følgelig for at det på generelt grunnlag ikke er tilstrekkelig for tilkjennelse av sakskostnader at parten har fått medhold i et prinsipielt spørsmål, dersom spørsmålet ikke har vært viktig i den konkrete saken. Dog vil et prinsipielt spørsmål trolig ofte være viktig i saken.

4.2.1.7. Medhold i et prejudisielt spørsmål eller sentralt tvistepunkt

I mange tilfeller vil domstolen, før det er mulig å avgjøre den konkrete tvisten mellom partene, måtte ta stilling til spørsmål som ikke er gjort til tvistegenstand i saken. Dette vil utgjøre et prejudisielt spørsmål. Prejudisielle spørsmål kan være av svært forskjellig art, avhengig av hvilken sak det er tale om.

---

⁷² Lov 3. februar 1961 om ansvar for skade som motorvognør gjer (bilansvarslova).

⁷³ Rt. 2014 s. 1203 (151).

I motivene til tvl. § 20-3 uttaler Tvistemålsutvalget at en part som har fått medhold i at det er begått en krenkelse av en menneskerettskonvensjon som er inkorporert gjennom menneskerettsloven § 2, har fått ”medhold av betydning”.⁷⁴ Dette gjelder uavhengig av om parten har fått medhold i andre fremsatte krav, eksempelvis et erstatningskrav mot staten som følge av krenkelsen. Utvalgets drøftelse er basert på avgjørelsen inntatt i Rt. 2001 s. 428. Her ble det ansett å foreligge brudd på en menneskerettighetskonvensjon. Det var imidlertid ikke krevd fastsettelsesdom for krenkelsen av konvensjonen, og det ble således kun tatt stilling til spørsmålet i premissene. Tvistemålsutvalget uttalte at reglene om veiledningsplikt og kontradiksjon i fremtiden ville medføre at det på forhånd ville bli avklart hvorvidt parten krevde dom for brudd på menneskerettighetskonvensjoner, slik at prejudisiell avgjørelse av spørsmål om menneskerettsbrudd dermed ville bli mindre aktuelt.⁷⁵ Forarbeidene må likevel forstås slik at parten kan anses å ha fått ”medhold av betydning” som følge av at det konstateres menneskerettsbrudd, også hvor dette kun utgjør et prejudisielt spørsmål i erstatningssøksmålet mot staten.

Erstatning for sakskostnader i søksmål om menneskerettsbrudd står imidlertid i en spesiell stilling. Det følger av Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 13 at borgerne har krav på tilgang til et ”effective remedy” for å prøve hvorvidt det har funnet sted en krenkelse av konvensjonen. Høyesterett har i Rt. 2001 s. 428, på side 446, slått fast at det i kravet til ”effective remedy” ligger at borgeren har krav på å få kostnadene i forbindelse med spørsmålet om menneskerettskrenkelse dekket av staten. Førstvoterende uttalte her at ”[f]or at A skal kunne anses å ha fått tilstrekkelig effektiv prøving av at det foreligger brudd på EMK, finner jeg at A må tilkjennes omkostninger for Høyesterett for så vidt angår disse spørsmålene”. Sakskostnadsansvaret i denne avgjørelsen ble forankret direkte i EMK. Det sakskostnadsansvaret som følger av konvensjonen gjelder uavhengig av hva som følger av tvistelovens sakskostnadsbestemmelser og har forrang i tilfelle motstrid, se ovenfor under punkt 3.3.

Som følge av de særlige forhold som gjør seg gjeldende for sakskostnadene i menneskerettssaker, kan ikke uttalelsene i forarbeidene tas til inntekt for at medhold i et prejudisielt spørsmål på generell basis vil medføre at parten kan anses å ha fått ”medhold av betydning”. Dette må vurderes særskilt.

---

⁷⁴ NOU B s. 932.

⁷⁵ NOU B s. 932.

Et generelt moment ved vurderingen av om en part har fått ”medhold av betydning” er at det skal ses hen til hvor hovedtyngden i de reelle tvistepunktene har ligget, se ovenfor under punkt 4.2.1.4. Rettens avgjørelse av et prejudisielt spørsmål kan i mange tilfeller være så å si avgjørende for utfallet av tvistes spørsmålet i saken, i den forstand at tvistes spørsmålets avgjørelse følger nærmest automatisk når det prejudisielle spørsmålet er avgjort. Arbeidet med det prejudisielle spørsmålet vil i så tilfelle generere de største kostnadene. Dette medfører at mesteparten av sakskostnadene kan påløpe som følge av et spørsmål som ikke blir rettskraftig avgjort i saken, men kun tas stilling til i dommens premisser. Når sakskostnadsspørsmålet skal avgjøres på bakgrunn av utfallet av saken, hvilket er tilfellet ved vurderingen av ”medhold av betydning”, er det domsresultatet, sammenholdt med partenes påstander, som danner grunnlaget for sakskostnadsavgjørelsen, jf. ovenfor under kapittel 2. Et prejudisielt spørsmål blir per definisjon ikke rettskraftig avgjort i den aktuelle saken, og det er ikke naturlig å si at den prejudisielle avgjørelsen omfattes av domsresultatet. I de tilfeller hvor hovedtyngden av saken har knyttet seg til problemstillinger som kun utgjør et prejudisielt spørsmål, kan det lede galt på vei dersom det ved sakskostnadsavgjørelsen kun ses hen til selve resultatet av avgjørelsen, men ikke tas hensyn til om en av partene har fått medhold i dette omfattende og kostnadskrevenende spørsmålet.

Et eksempel kan være at det reises sak mot forvaltningen med krav om erstatning som følge av et ugyldig forvaltningsvedtak, men at det ikke kreves selvstendig dom for at vedtaket er ugyldig. I så tilfelle må retten prejudisielt ta stilling til spørsmålet om vedtakets gyldighet idet dette er avgjørende for erstatningsspørsmålet. Det samme vil gjelde dersom saken reises mellom to private parter, for eksempel ved at A reiser søksmål mot B med krav om at B’s utbyggingsprosjekt må stanse fordi kommunens dispensasjonsvedtak etter plan- og bygningsloven⁷⁶ § 19-2 er ugyldig. For det tilfelle at retten i slike situasjoner kommer til at vedtaket er ugyldig, vil det etter omstendighetene kunne være tilstrekkelig til at den parten som har fått medhold i dette anses å ha fått ”medhold av betydning”. Ved den konkrete vurderingen må det blant annet ses hen til hvor sentralt gyldighetsspørsmålet står i saken, og hvilke deler av saken som har generert mest kostnader. Det må også tas hensyn til at begrensningen i adgangen til å tilkjenne sakskostnader først og fremst følger av kravet om ”tungtveiende grunner” og rettens utøvelse av ”kan”-skjønn, og at det dermed ikke er nødvendig å stille alt for strenge krav til ”medhold av betydning”.

---

⁷⁶ Lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningloven).

Bakgrunnen for bestemmelsen i tvl. § 20-3 var erkjennelsen av at det kan være behov for å tilkjenne saks kostnader også i tilfeller hvor ingen av partene har fått medhold ”i det vesentlige” og således har vunnet saken.⁷⁷ Videre er hovedpoenget med bestemmelsen at det skal åpnes for å tilkjenne saks kostnader i tilfeller hvor parten har oppnådd så mye at det ikke ville være rimelig å forlange at han skulle ha akseptert motpartens standpunkt i tvisten.⁷⁸ I et tilfelle hvor en part har fått medhold i et prejudisielt spørsmål som har utgjort hovedtyngden av de reelle tvistepunkter i saken, ville det ofte ikke være rimelig at vedkommende skulle akseptert motpartens standpunkt i tvisten. At parten da anses å ha fått ”medhold av betydning” vil således være i overensstemmelse med lovgivers intensjoner. Hvorvidt erstatning for saks kostnader blir å tilkjenne, vil avhenge av om tungtveiende grunner tilsier det i den konkrete saken.

Den samme argumentasjonen gjør seg gjeldende for forhold som utgjør et sentralt tvistepunkt i saken, selv om dette ikke representerer et prejudisielt spørsmål. Som illustrasjon kan tenkes en sak om krav på erstatning som følge av skader påført ved legemiddelbruk, hvor det må tas stilling til et komplisert spørsmål om årsakssammenheng. I så tilfelle vil en praksis hvor det bare ses hen til resultatet av erstatningsutmålingen fastsatt etter rettens skjønn, og ikke til resultatet av det omfattende underliggende spørsmål om hvorvidt det foreligger årsakssammenheng, fremstå som lite rettferdig overfor den part som har vunnet frem i dette sentrale spørsmålet.

Et ytterligere eksempel er en tvist mellom arbeidsgiver og deltidsansatt arbeidstaker om den deltidsansattes fortrinnsrett til utvidet stilling, jf. arbeidsmiljøloven⁷⁹ (aml.) § 14-3. Dersom retten kommer til at vilkårene for fortrinnsrett er oppfylt er utgangspunktet at det skal avsies dom for ansettelse i stillingen, dersom den ansatte krever dette, jf. lovens § 14-4 første ledd. Retten kan imidlertid unnlate å avsi dom for ansettelse dersom dette ville virke urimelig for arbeidsgiveren. I så tilfelle vil den deltidsansatte bare ha krav på erstatning, jf. aml. § 14-4 annet ledd jf. § 15-12 annet ledd, hvorefter det skal foretas en helhetsvurdering der både økonomiske og ikke-økonomiske forhold tas med i betraktningen. Dersom de konkrete forholdene ved saken er slik at det sentrale tvistepunktet har vært hvorvidt arbeidstakeren har krav på fortrinnsrett, hvilket retten her har gitt medhold i, bør dette reflekteres i

---

⁷⁷ NOU A s. 541.

⁷⁸ NOU B s. 931.

⁷⁹ Lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern (arbeidsmiljøloven).

sakskostnadsavgjørelsen, selv om kravet om dom for ansettelse i stillingen ikke ble tatt til følge. Her kan det vises til de momenter som er trukket frem i drøftelsen av prejudisielle spørsmål, herunder hovedtyngden av de reelle tvistepunkter og rimeligheten av å forlange aksept av motpartens standpunkt. Videre tilsier også rettferdighetshensyn at når arbeidstakeren har vært nødt til å ta tvisten til domstolene for å få fastslått sin fortrinnsrett, bør det at han får medhold i dette spørsmålet være tilstrekkelig til at han anses å ha fått ”medhold av betydning”. Tvister om arbeidsforholdet må antas å ha betydning for arbeidstakeren også på et mer prinsipielt plan. At det i ettertid av ansettelsen som utgjorde brudd på fortrinnsretten har inntrådt forhold som gjør det urimelig å avsi dom for ansettelse, bør ikke være tilstrekkelig til å hindre at arbeidstakeren blir ansett å ha fått ”medhold av betydning”.

Et annet hensyn som bør trekkes frem er den virkning sakskostnadsreglene har på søksmålsterskelen. Tvistemålsutvalget fremhevet innledningsvis, i de generelle drøftelsene av utformingen av sakskostnadsreglene, at det er viktig at domstolsterskelen ikke blir for høy.⁸⁰ For å nå denne målsetningen må utfallet av sakskostnadsavgjørelsene gjøres forutberegnelig for partene, hvilket var et av hovedhensynene ved utformingen av sakskostnadsreglene, jf. ovenfor under punkt 1.2. Først da vil partene kunne foreta et noenlunde korrekt anslag over risikoen ved et søksmål. Den mest hensiktsmessige måten å fremme denne forutberegneligheten på er å knytte vurderingstemaene for sakskostnadsavgjørelsene til det som i realiteten er omtvistet mellom partene. Da kan partene selv vurdere hvor sterk eller svak deres posisjon i et søksmål vil være. Hvorvidt det som i realiteten utgjør hovedtyngden av tvistepunktene er selve tvistes spørsmålet, eller om det er et prejudisielt eller annet sentralt spørsmål, kan ikke være avgjørende for om dette tillegges vekt ved sakskostnadsavgjørelsen. Uavhengig av om dette er tvistes spørsmålet eller et prejudisielt eller sentralt spørsmål, er det uansett her partenes hovedfokus vil være, og dette bør gjenspeiles i avgjørelsen av sakskostnadsansvaret. Det kan på den bakgrunn ikke være tvilsomt at også medhold i prejudisielle forhold, eventuelt andre sentrale tvistes spørsmål i saken, må være relevant ved avgjørelsen av om en part har fått ”medhold av betydning”.

---

⁸⁰ NOU A s. 530.

4.2.2. Tilleggsvilkåret ”tungtveiende grunner”

4.2.2.1. *Innledning*

Dersom parten har fått medhold av betydning, er det et vilkår for tilkjennelse av sakskostnader etter § 20-3 at ”tungtveiende grunner tilsier det”.

Hvorvidt det foreligger ”tungtveiende grunner” avhenger av en konkret totalvurdering.⁸¹ I vurderingen av om slike tungtveiende grunner foreligger skal det, i følge bestemmelsens annet punktum, blant annet legges vekt på de momenter som følger av § 20-2 tredje ledd annet punktum. I tillegg skal det legges særlig vekt på hvor mye parten har fått medhold og andelen av sakskostnadene som knytter seg til den delen av saken. Etter omstendighetene kan det også legges vekt på andre forhold. I de følgende avsnittene vil disse momentene bli gjennomgått hver for seg. Det vil imidlertid ikke være mulig, innenfor rammene av denne avhandlingen, å gi noen uttømmende presentasjon av de momenter som kan være relevante. Redegjørelsen i det følgende vil derfor måtte fokusere på kun noen utvalgte momenter. Disse vil kunne tjene som eksempler på hva som kan vektlegges i vurderingen av hvorvidt det foreligger ”tungtveiende grunner” som tilsier at det skal tilkjennes erstatning for sakskostnader etter tvisteloven § 20-3. For de momenter som følger av § 20-2 tredje ledd kan det i tillegg vises til fremstillingene av disse gitt av Schei, Skoghøy og Hov.⁸²

Det presiseres at det overordnede vurderingskriteriet til enhver tid skal være om de relevante momentene, etter en helhetsvurdering, taler for at det foreligger ”tungtveiende grunner” som tilsier at sakskostnader skal tilkjennes.

4.2.2.2. *Hvor mye parten har fått medhold*

Ved avgjørelsen av om det foreligger ”tungtveiende grunner” som tilsier at den ene parten skal tilkjennes sakskostnader, skal det legges særlig vekt på hvor mye vedkommende part har fått medhold, og andelen sakskostnader som knytter seg til denne delen.

Ordlyden ”legges særlig vekt på” tilsier at det er dette som er det viktigste momentet i vurderingen av hvorvidt det foreligger tungtveiende grunner. Dette har støtte i kjennelsen inntatt i Rt. 2013 s. 1112. Her la ankeutvalget vekt på at når lagmannsretten ikke hadde nevnt dette ”helt sentrale vurderingskriteriet”, kunne ikke sakskostnadsavgjørelsen anses å ha

---

⁸¹ Ot.prp. s. 446.

⁸² Se Schei s. 705 flg., Skoghøy s. 1277 flg. og Hov s. 671 flg.

tilstrekkelig forankring i kriteriene i § 20-3 annet punktum jf. § 20-2 tredje ledd annet punktum.⁸³

I forarbeidene er det uttalt at jo nærmere det medhold parten har fått ligger terskelen for ”medhold i det vesentlige”, desto lettere vil det kunne gjøres unntak fra hovedregelen.⁸⁴ Dette er også lagt til grunn i rettspraksis, se for eksempel Rt. 2010 s. 1262. Her legges det til grunn at når resultatet ligger ”i grenseland mot anvendelsesområdet for tvisteloven § 20-2” er dette noe det ved avgjørelsen etter § 20-3 skal legges særlig vekt på.⁸⁵ I saken inntatt i Rt. 2011 s. 1089 hadde lagmannsretten uttalt at det var tvilsomt om A og C kunne anses å ha vunnet saken etter § 20-2, og unnlot å ta stilling til om resultatet lå på den ene eller andre siden av grensa for medhold ”i det vesentlige”. Høyesterett tolket dette som at det var lagt vekt på ”kor mykje partane har fått medhald”.⁸⁶

At det ved helhetsvurderingen legges særlig stor vekt på hvor mye parten har fått medhold er en naturlig konsekvens av at hensynet bak regelen er å oppnå en rimelig sakskostnadsavgjørelse. Når resultatet ligger i grenselandet mellom § 20-2 og § 20-3 vil det kunne fremstå som rimelig at parten tilkjennes sakskostnadene for den del av saken parten har fått medhold i. Grensedragningen mellom hva som er medhold ”i det vesentlige” og hva som er medhold ”av betydning” er nødvendigvis skjønnsmessig. Det vil således kunne lede til urimelige resultater dersom det ved vurderingen av om det foreligger tungtveiende grunner ikke ses hen til hvor mye medhold parten faktisk har fått.

Momentet om hvor mye parten har fått medhold må antas å være særlig relevant i de tilfeller hvor parten anses å ha fått ”medhold av betydning” fordi han har fått medhold i en stor del av kravet, jf. ovenfor under punkt 4.2.1.5. I Rt. 2011 s. 1294 er det for eksempel uttalt at det at ”domsresultatet ligger klart nærmere” A’s påstand enn B’s ”er et relevant moment etter tvisteloven § 20-3”.⁸⁷

Det at vurderingen skal ta hensyn til hvor mye av sakskostnadene som knytter seg til den delen av saken som parten har fått medhold i, må for øvrig ses i sammenheng med at § 20-3

---

⁸³ Rt. 2013 s. 1112 (33).

⁸⁴ NOU B s. 931.

⁸⁵ Rt. 2010 s. 1262 (22).

⁸⁶ Rt. 2011 s. 1089 (46).

⁸⁷ Rt. 2011 s. 1294 (34).

gir anledning til å idømme ”helt eller delvis” erstatning for sakskostnadene. I avgjørelsen inntatt i Rt. 2010 s. 623 fant ankeutvalget, under henvisning til at ”det vesentligste av arbeidet med saken” hadde knyttet seg til det spørsmålet som parten hadde fått medhold i, at det forelå ”tungtveiende grunner” som tilsa at parten skulle tilkjennes sakskostnader for den delen av saken.⁸⁸ Henvisningen til at ”det vesentligste av arbeidet” hadde knyttet seg til den delen som parten hadde fått medhold i, må forsås slik at det er lagt vekt på hvor mye av sakskostnadene som knyttet seg til denne delen av saken.

4.2.2.3. Momenter fra tvl. § 20-2 tredje ledd annet punktum

4.2.2.3.1. Betydningen av henvisningen

I forbindelse med henvisningen fra § 20-3 til momentene i § 20-2 tredje ledd annet punktum uttaler departementet i forarbeidene at ”[d]et vises til merknadene til denne bestemmelsen”, altså merknadene til § 20-2.⁸⁹ Henvisningen i § 20-3 må da forstås slik at når momentene fra § 20-2 tredje ledd annet punktum anvendes i forbindelse med § 20-3, skal innholdet i disse momentene i all hovedsak forstås på samme måte som når de vurderes i relasjon til bestemmelsen i § 20-2 selv. Perspektivet må imidlertid være et annet idet vurderingen i forbindelse med § 20-3 er om erstatning *skal tilkjennes* en av partene, mens det etter § 20-2 vurderes om parten skal *fritas* for ansvar.⁹⁰ Dette tilsier at også den konkrete skjønsmessige vurderingen vil kunne slå noe annerledes ut når momentene anvendes i forbindelse med § 20-3 enn § 20-2.

Når bestemmelsen i § 20-3 anvendes til å pålegge den ene parten et omkostningsansvar, på tross av at den klare hovedregelen i slike situasjoner er at hver part bærer egne kostnader, vil et kostnadsansvar etter denne bestemmelsen, om enn utilsiktet, kunne oppfattes å inneha et visst pønalt element overfor den som ilegges ansvar. Det kan på denne bakgrunn stilles spørsmål ved om adgangen til i det hele tatt å anvende unntaket etter § 20-3 må ha en høyere terskel enn anvendelsen av unntaket i § 20-2 tredje ledd, og om det av den grunn likevel må stilles strengere krav til momentene fra § 20-2 når de anvendes i forbindelse med § 20-3.

---

⁸⁸ Rt. 2010 s. 623 (25).

⁸⁹ Ot.prp. s. 446.

⁹⁰ www.rettsdata.no, note 1001 til tvl. § 20-3. Sist lest 14.12.2015.

Terskelen for å anvende unntaksbestemmelsen i § 20-3 skal ligge ”relativt høyt”.⁹¹ Dette kommer i ordlyden til uttrykk gjennom kravet om ”tungtveiende grunner”. Vilkåret for å anvende unntaket i § 20-2 tredje ledd knytter seg også til ”tungtveiende grunner”, og departementet har uttalt at dette er ment å tilkjenne at det kreves et ”kvalifisert grunnlag” for å anvende unntaket.⁹² Dette tilsier at terskelen for å gi unntakene anvendelse er ment å være høy både etter § 20-2 og § 20-3. Følgelig kan det fra forarbeidene ikke utledes noen intensjon om at det skal stilles strengere krav for anvendelse av unntaksbestemmelsen i § 20-3, enn unntaket i § 20-2 tredje ledd. En kommer dog ikke utenom at det omvendte perspektivet ved anvendelse av de to unntaksbestemmelsene likevel kan medføre at den konkrete skjønsmessige vurdering av om det foreligger ”tungtveiende grunner” kan slå noe annerledes ut. Dette kan igjen medføre at et moment som anses å representere en tungtveiende grunn ved unntaksvurderingen etter § 20-2 tredje ledd, ikke blir ansett å gjøre det etter § 20-3. Noen av vurderingsmomentene fra § 20-2 tredje ledd glir noe over i hverandre og enkelte omstendigheter vil derfor være relevant ved flere av punktene. Momentene kan også anvendes i kombinasjon, se for eksempel kjennelsen inntatt i Rt. 2012 s. 716 avsnitt 19, hvor momentene i bokstav a og b anvendes sammen.⁹³ Dersom situasjonen er slik at flere av momentene kan anvendes sammen vil det ikke være nødvendig å stille like strenge krav til hvert av momentene, som når kun ett av momentene kan anvendes. Det er helhetsvurderingen av om det foreligger ”tungtveiende grunner” som er avgjørende, og det kan ved denne vurderingen ikke være noe i veien for å kumulere betydningen av de ulike momentene.

4.2.2.3.2. *Tvl. § 20-2 tredje ledd bokstav a)*

Etter bokstav a) skal det legges vekt på om det var ”god grunn til å få saken prøvd fordi den var tvilsom eller først ble bevismessig avklart etter saksanlegget”. Bestemmelsen stiller krav til sammenheng mellom momentene, slik at den gode grunnen må skyldes at saken enten var tvilsom eller først ble bevismessig avklart etter saksanlegget, jf. ordlyden ”fordi”. Sammenhengen gjelder også motsatt vei, slik at det ikke er tilstrekkelig for å ilegge kostnadsansvar at saken først ble bevismessig avklart etter saksanlegget. Den part som vurderes tilkjent saks kostnader må i tillegg ha hatt god grunn til å få saken prøvd på grunn av

---

⁹¹ Ot.prp. s. 446.

⁹² Ot.prp. s. 444.

⁹³ Se også som eksempel Rt. 2010 s. 1153 (56), Rt. 2010 s. 1547 (78).

den bevismessige situasjonen.⁹⁴ Retten vil således måtte vurdere hvilken bevisverdi det aktuelle beviset faktisk representerte.⁹⁵ For at parten skal ha hatt ”god grunn” for å få saken prøvd, må vedkommende i tillegg ha hatt et behov for å få en rettslig avklaring.⁹⁶

For vurderingen av om saken var tvilsom, følger det av forarbeidene at både faktisk og rettslig tvil er relevant.⁹⁷ Dette er likevel ikke det samme som at retten har vært i tvil om avgjørelsen, og slik tvil er således ikke tilstrekkelig for å si at parten hadde god grunn til å få saken prøvd.⁹⁸ I Rt. 2010 s. 258 ble det imidlertid ansett som en god grunn at saken gjaldt et spørsmål som ikke tidligere hadde vært forelagt for Høyesterett.⁹⁹ En god grunn til å få saken prøvd kan også skyldes at saken gjaldt et uavklart spørsmål der det ikke var opplagt hva løsningen skulle gå ut på, jf. Rt. 2011 s. 153 avsnitt 51. Prinsipielle lovtolkningsspørsmål må således anses å representere en ”god grunn” i bestemmelsens forstand.

Dersom saken har vært tvilsom i den forstand at den har reist spørsmål om forståelsen av en uklar lovbestemmelse, er dette et moment som kan tilsi at begge parter har hatt god grunn til å få saken prøvd for domstolene. Det kan for eksempel vises til sakskostnadsavgjørelsen i HR-2015-2373-U. Her uttalte et enstemmig ankeutvalg at saken hadde ”reist spørsmål om tolking av en uklar lovbestemmelse, og på denne bakgrunn finner ankeutvalget at det heller ikke er grunnlag for å tilkjenne sakskostnader etter § 20-3”.¹⁰⁰ Når begge parter har god grunn til å få saken prøvd som følge av rettslig tvil, vil tvilsmomentet ikke være et argument som tilsier at det foreligger ”tungtveiende grunner”. Tvilsmomentet vil derimot tilsi at hovedregelen om dekning av egne kostnader gis anvendelse.

Hvis saken har vært tvilsom på grunn av tvil rundt de faktiske forhold vil det være nærliggende å vurdere betydningen av tvilsmomentet sammen med det andre alternativet i bokstav a), nemlig den bevismessige avklaring. Om terskelen for anvendelse av bevismomentet i forbindelse med § 20-2 heter det i forarbeidene at dersom den bevismessige avklaring først skjer etter at saken er reist, og dette ”ikke først og fremst kan bebreides den

---

⁹⁴ Rt. 2009 s. 380 (31).

⁹⁵ Rt. 2009 s. 380 (32).

⁹⁶ NOU B s. 930.

⁹⁷ NOU B s. 930.

⁹⁸ Rt. 2010 s. 1139 (17).

⁹⁹ Rt. 2010 s. 258 (68). Se også Rt. 2011 s. 105 (50).

¹⁰⁰ HR-2015-2373-U (21).

tapende part, eventuelt at ingen av partene kan bebreides”, kan dette etter omstendighetene tilsi at unntaket gis anvendelse slik at den vinnende part ikke får erstattet sine sakskostnader.¹⁰¹ I forbindelse med § 20-2 kreves det således ingen bebreidelse av den part som vil bli påført negative virkninger ved anvendelse av unntaket. Ved anvendelse av dette momentet i forbindelse med § 20-3 må det nok spørres om ikke terskelen for anvendelse bør ligge noe høyere. Dette som følge av den klare hovedregelen om kostnadsdeling samt at terskelen for unntak skal ligge ”relativt høyt”.¹⁰² Selv om den ene parten i og for seg hadde god grunn til å få saken prøvd fordi den ikke ble bevismessig avklart før etter saksanlegget, må det nok kreves at den sene avklaring i alle fall i noen grad kan legges motparten til last, dersom dette skal anses å representere en tungtveiende grunn som tilsier at motparten bør ilegges et omkostningsansvar på tross av hovedregelen. Dersom motparten ikke på noen måte kan bebreides for den sene avklaringen, kan dette vanskelig representere en tungtveiende grunn for å ilegge vedkommende et omkostningsansvar. Likevel er det ikke grunn til å stille like strenge krav som når vurderingstemaet er partens forsømmelse etter § 20-4. Etter den bestemmelsen er det tale om å tilkjenne sakskostnader uavhengig av utfallet, og således potensielt til en fullt ut tapende part. Terskelen for å tilkjenne sakskostnader til en part som har fått ”medhold av betydning” bør være lavere.

I følge forarbeidene tar momentet om bevismessig avklaring sikte på de situasjoner hvor ”nødvendig faktisk avklaring først skjer etter at saken er reist”.¹⁰³ Dette tilsier at det er relevant å se hen til om en part har gått til anskaffelse av sentrale beviser først under saksforberedelsen, og om saken kunne vært forhindret dersom beviset var fremskaffet tidligere. Det at sentrale beviser fremskaffes først etter saksanlegget kan føre til at saken ved hovedforhandlingens start står i en helt annen stilling enn hva den gjorde da det ble tatt ut stevning. Situasjonen kan være slik at de sent fremskaffede bevisene er så avgjørende for den rettslige vurderingen av saken at saksøkte ville akseptert saksøkers krav på et mye tidligere tidspunkt, kanskje allerede før saksanlegget, dersom beviset hadde vært fremskaffet tidligere. Dette tilsier at momentet om bevismessig avklaring må omfatte også bevis som parten ikke har for hånden ved saksanlegget, men som det synes nærliggende å gå til anskaffelse av i sakens anledning.

---

¹⁰¹ Ot.prp. s. 445.

¹⁰² Ot.prp. s. 446.

¹⁰³ Ot.prp. s. 445.

Som eksempel kan tenkes innhenting av sakkyndige rapporter som avklarer omtvistede spørsmål om årsakssammenheng. Dette er beviser som partene ikke nødvendigvis har for hånden. De vil imidlertid med rimelige anstrengelser kunne fremskaffes, og kan potensielt hindre at det kommer til sak. Dersom slike avgjørende beviser først fremskaffes langt ut i saksforberedelsen, og den andre parten da tar konsekvensen av de nye bevisene og endrer sin påstand i samsvar med dette, vil det kunne tilsi at denne parten, før fremskaffelsen av beviset, hadde god grunn til å få saken prøvd som følge av den manglende bevismessige avklaringen. Dette vil være et argument som tilsier at det foreligger ”tungtveiende grunner” etter § 20-3.

4.2.2.3.3. *Tvl. § 20-2 tredje ledd bokstav b)*

Det ovennevnte momentet om bevismessig avklaring har nær sammenheng med, og overlapper til en viss grad, det første momentet i bokstav b), da det etter denne bestemmelsen skal ses hen til om motparten kan bebreides at det kom til sak. Dette må ses i sammenheng med partenes plikter etter tvl. §§ 5-2 til 5-4 om plikt til å gi varsel om kravet og dets grunnlag, opplyse om viktige bevis og undersøke mulighetene for minnelig løsning.¹⁰⁴ Dette er en naturlig konsekvens av at hensynet bak pliktene i lovens kapittel 5 er at partene skal forsøke å unngå en kostbar retts sak. Sanksjonsmuligheten for brudd på disse pliktene er nettopp reglene om saks kostnadsansvar i kapittel 20.¹⁰⁵ Reglene er således ment å ha en preventiv effekt mot å anlegge unødvendige søksmål.

En bebreidelse for at det kom til sak kan følgelig skyldes at parten ikke i tilstrekkelig grad har vært villig til å medvirke til drøftelser for å finne en minnelig løsning på tvisten utenfor domstolene, eller at parten ikke har opplyst om sentrale beviser i saken.¹⁰⁶ Selv om handlingen ikke er tilstrekkelig til å anses som en ”forsømmelse” fra partens side, hvilket er et moment etter § 20-4 bokstav c), vil den kunne være tilstrekkelig til at parten kan bli bebreidet for at det kom til sak. Saken inntatt i Rt. 2009 s. 380 kan tjene som eksempel. Saken gjaldt krav om erstatning fra Trafikkforsikringsforeningen for skader som A var blitt påført etter en ulykke forårsaket av en ukjent bil. Et sentralt spørsmål i saken var hvorvidt det i det hele tatt hadde vært involvert en ukjent bil. Først da saken skulle behandles i lagmannsretten fremskaffet A en kopi av skademeldingen hun hadde sendt til forsikringsselskapet etter

---

¹⁰⁴ Ot.prp. s. 445.

¹⁰⁵ NOU B s. 929.

¹⁰⁶ NOU B s. 930.

hendelsen, hvorfra det fremkom at en bil hadde vært involvert. Ankeutvalget uttalte at selv om A's unnlattelse av å innhente skademeldingen "ikke er tilstrekkelig for å pålegge henne sakskostnadsansvar etter § 20-4, må dette klart tillegges vekt ved en vurdering etter § 20-2 tredje ledd bokstav b".¹⁰⁷

Idet det overordnede vurderingstemaet etter § 20-3 er hvorvidt "tungtveiende grunner" tilsier at den ene parten bør tilkjennes sakskostnader, vil det ved vurderingen av bokstav b) også være relevant å se hen til hvor mye parten eventuelt er å bebreide. Dersom handlingen ligger i grenselandet mot "forsømmelse" etter § 20-4, vil det være et argument for at det foreligger "tungtveiende grunner" etter § 20-3.

Schei har uttalt at det momentet fra § 20-2 som i praksis er mest relevant i vurderingen av om tungtveiende grunner tilsier at en part bør tilkjennes sakskostnader, er om motparten har "avslått et rimelig forlikstilbud", jf. bokstav b).¹⁰⁸ For at forlikstilbudet skal anses "rimelig" må det ligge relativt nært opp til det som ble oppnådd i saken.¹⁰⁹ Departementet har uttalt at dersom utfallet av saken fremstår som klart, vil det være betenkelig å legge vekt på et tilbud som ikke innebærer en fullstendig oppfyllelse av kravet.¹¹⁰ I Rt. 2012 s. 1062 har Høyesterett sluttet seg til lagmannsrettens vurdering av at et forlikstilbud som "langt på vei ville ha dekket de erstatninger som ble tilkjent" ved dommen, var relevant å ta hensyn til ved sakskostnadsavgjørelsen.¹¹¹ For at forlikstilbudet skal kunne vektlegges i omkostningsavgjørelsen, må det i tillegg ha blitt fremsatt før sak ble reist eller i alle fall på et så tidlig stadium av saken at vesentlige deler av omkostningene kunne vært unngått.¹¹²

Høyesterett har tatt til orde for at den parten som har strukket sine tilbud langt for å unngå en tidkrevende og kostbar prosess, bør få nytte godt av regelen om forlikstilbud.¹¹³ Videre har Høyesterett fremhevet at det kan være særlig grunn til å legge vekt på et fremsatt forlikstilbud i saker som gjelder ulike poster og motkrav i et økonomisk mellomværende, jf. Rt. 2010 s. 1262 avsnitt 22. Dette gjelder også dersom tvisten gjelder flere poster som det er knyttet

---

¹⁰⁷ Rt. 2009 s. 380 (32).

¹⁰⁸ Schei s. 714.

¹⁰⁹ NOU B s. 930.

¹¹⁰ Ot.prp. s. 445.

¹¹¹ Rt. 2012 s. 1062 (128).

¹¹² NOU B s. 930.

¹¹³ Rt. 2004 s. 1272 (18).

usikkerhet til.¹¹⁴ Det kan tenkes at en part har fremsatt et forlikstilbud som i stor grad dekker motpartens krav, på tross av at kravene er omtvistet. Dersom parten senere får medhold i at store deler av de omtvistede kravene var uberettiget, er dette et forhold som det ved sakskostnadsavgjørelsen etter § 20-3 må legges vekt på. Om motparten hadde godtatt forlikstilbudet ville det medført lavere sakskostnader. Det vil være et moment som taler for at det foreligger ”tungtveiende grunner” som tilsier at den som har fremsatt forlikstilbudet bør tilkjennes erstatning for sakskostnader fra motparten.

I saker av prinsipiell interesse har imidlertid departementet uttalt at bestemmelsen om avslått forlikstilbud bør anvendes med forsiktighet.¹¹⁵ I motsatt fall vil man risikere at det ikke oppnås rettslig avklaring av slike prinsipielle spørsmål. Dersom situasjonen skulle være slik at det er motstrid mellom bokstav a) fordi saken er prinsipiell, og bokstav b) fordi et rimelig forlikstilbud er avslått, tilsier departementets uttalelse at hensynet til forlikstilbudet må vike til fordel for ønsket om rettsavklaring. En slik forsiktig anvendelse av forliksmomentet må også gjelde for det tilfelle at en forbruker, i en prinsipiell sak, avslår et rimelig forlikstilbud, og tilfeller hvor organisasjoner engasjerer seg i prinsipielle saker med det formål å få en rettslig avklaring.¹¹⁶

Forlikstilbudet kan tillegges vekt uansett hvilken form det er fremsatt i. Klarheten ved tilbudet, og graden av sikkerhet for den som mottar tilbudet, vil imidlertid kunne spille inn ved vurderingen av hvilken vekt det skal tillegges ved sakskostnadsavgjørelsen.¹¹⁷ At graden av sikkerhet for den som mottar tilbudet kan tillegges vekt, må forstås slik at dersom forlikstilbudet fremsto som useriøst, slik at parten ikke hadde grunn til å tro at tilbudet ville bli overholdt i ettertid, er også dette et moment som må tas med i helhetsvurderingen.

Tilbudets form vil også kunne ha betydning for den bevismessige vurderingen av hvorvidt det faktisk er fremsatt noe tilbud. Ved avgjørelsen av om det har vært fremsatt et forlikstilbud, vil det kunne ses hen til om det er protokollert noe tilbud i rettsmeklingsprotokollen.¹¹⁸ Den part

---

¹¹⁴ Skoghøy s. 1285.

¹¹⁵ Ot.prp. s. 445.

¹¹⁶ Ot.prp. s. 445.

¹¹⁷ NOU B s. 930.

¹¹⁸ Se Rt. 2011 s. 1294 (25).

som sørger for å protokollere et fremsatt forlikstilbud her, vil kunne trekke dette frem i forbindelse med sakskostnadsavgjørelsen.¹¹⁹

4.2.2.3.4. *Tvl. § 20-2 tredje ledd bokstav c)*

Etter § 20-2 tredje ledd bokstav c) skal det legges vekt på om saken er av velferdsmessig betydning og styrkeforholdet mellom partene. Dette alternativet kom inn i lovforslaget i justiskomiteens innstilling.¹²⁰ Komiteen uttalte her at forslaget var ment som en ”presisering av at en må ta hensyn til den konsekvens saken har for de respektive parter, og at partene i en rettsprosess kan ha svært ulike utgangspunkt og muligheter for å bære den vinnende parts saksomkostninger”. Bestemmelsen synes således å henspeile på en rent konkret rimelighetsvurdering. Komiteen presiserte også at en ”spesielt skal legge vekt på om den vinnende part er stat, kommune eller annen sterk motpart”.

Allerede etter Tvistemålsutvalgets forslag var velferdsmessige grunner og ressursulikhet mellom partene momenter som skulle inngå i vurderingen etter § 20-2 tredje ledd, selv om det ikke var foreslått noen egen bestemmelse om dette.¹²¹ Utvalget presiserte imidlertid at forhold som ressursulikhet eller velferdsgrunner neppe alene vil være tilstrekkelig for å gjøre unntak fra hovedregelen om kostnadsansvar for den tapende part, men at slike hensyn kunne komme inn i helhetsvurderingen og være ”tungen på den vektskålen” som tipper i favør av å gjøre unntak.¹²² Selv om utvalget ikke foreslo en egen bestemmelse om betydningen av ressursulikhet og velferdsforhold, må denne uttalelsen likevel ha relevans ved anvendelse av bokstav c), idet justiskomiteens forslag synes å bygge på de samme hensyn som lå til grunn for Tvistemålsutvalgets uttalelse om helhetsvurderingen. Dette gjelder dog med den reservasjon at dersom den vinnende part er ”stat, kommune eller annen sterk motpart”, vil stor grad av styrkeforskjell mellom partene spille en mer vesentlig rolle enn ellers.¹²³

Som illustrasjon på tilfeller hvor styrkeforholdet mellom partene kan ha betydning, kan det for eksempel vises til en sak hvor gyldigheten av et forvaltningsvedtak står sentralt. Dersom tilfellet er slik at A reiser sak mot naboen B med krav om at B’s byggevirksomhet må

---

¹¹⁹ NOU B s. 930.

¹²⁰ Innst.O.nr.110 (2004-2005) Innstilling fra justiskomiteen om lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven) (heretter omtalt som Innst.O.), punkt 20.2.

¹²¹ NOU B s. 930.

¹²² NOU B s. 931.

¹²³ Innst.O. punkt 20.2.

opphøre fordi vedtaket om byggetillatelse er ugyldig, og A og B er rimelig likestilte hva gjelder økonomiske ressurser, vil det typisk ikke være grunn til å vektlegge styrkeforholdet mellom dem. Er tilfellet derimot at A reiser sak mot det forvaltningsorganet som har fattet vedtaket, eksempelvis med krav om erstatning for et tap han er påført, vil de hensyn som ligger til grunn for bestemmelsen om styrkeforhold mellom partene gjøre seg gjeldende. I slike tilfeller vil A's motpart nettopp være "stat, kommune eller annen sterk motpart" og styrkeforholdet mellom partene må således vektlegges i vurderingen av om det foreligger "tungtveiende grunner" som tilsier at erstatning for sakskostnader bør tilkjennes.

Alternativet i bokstav c) er særlig aktuelt å anvende i saker om eksempelvis pasientskadeerstatning eller annen personskadeerstatning, men det er ikke begrenset til dette.¹²⁴ I slike saker vil det, som en konsekvens av sakstypen, ofte være slik at motparten, gjerne Staten v/ Pasientskadenemnda, et forsikringselskap eller en legemiddelprodusent, har en prinsipiell interesse i å få en avklaring av tvistes spørsmålet. Det prinsipielle elementet kan medføre prosesskostnader som ikke står i sammenheng med kun den konkrete saken. Kostnadsnivået kan derfor bli uforholdsmessig høyt for den parten som ikke har noen prinsipiell interesse i saken, gjerne den minst ressurssterke parten. Dette må tas med i helhetsvurderingen av om sakens velferdsmessige betydning og styrkeforholdet mellom partene tilsier at sakskostnader skal tilkjennes etter § 20-3. Se nærmere om prinsipielle saker nedenfor under punkt 4.2.2.4.2.

Selv om bestemmelsen i bokstav c) tilsynelatende er utformet med tanke på de tilfeller hvor den minst ressurssterke parten taper saken, har Høyesterett slått fast at den også må kunne anvendes når denne parten vinner, se Rt. 2012 s. 864. Saken gjaldt en særskilt anke over lagmannsrettens sakskostnadsavgjørelse. A hadde i lagmannsretten fått medhold i at hennes tidligere arbeidsgiver, Drammen kommune, var erstatningsansvarlig for en personskade hun var blitt påført som følge av et møte med arbeidsgiveren om hennes arbeidsprestasjon og videre arbeidsforhold i kommunen. Kommunen tapte saken i lagmannsretten, men ble fritatt for omkostningsansvar under henvisning til tvisteloven § 20-2 tredje ledd. A anket sakskostnadsavgjørelsen til Høyesterett, og anførte at sakens velferdsmessige betydning og styrkeforholdet mellom partene tilsa at det var svært urimelig å anvende unntaksregelen til fordel for kommunen. Om anvendelsen av tredje ledd bokstav c) uttalte ankeutvalget følgende:

---

¹²⁴ Se som eksempel Rt. 2010 s. 1153 (56), Rt. 2010 s. 1547 (78), Rt. 2014 s. 1203 (151).

”Bokstav c gjelder direkte adgangen til å fritta for omkostningsansvar i den motsatte situasjonen av hva som er tilfellet i denne saken. Etter ankeutvalgets vurdering ville det imidlertid gi dårlig sammenheng i reglene om dette momentet utelukkende skulle kunne tillegges vekt når det er den minst ressurssterke parten som har tapt saken. Når det overordnede kriteriet for fritak er om ’tungtveiende grunner gjør det rimelig’ å fritta for ansvar, vil det klart være et relevant moment ved vurderingen etter § 20-2 tredje ledd om den tapende part har betydelig større økonomiske ressurser enn den vinnende part.”¹²⁵

Ankeutvalget fant at det ikke fremgikk av lagmannsrettens begrunnelse hvorvidt styrkeforholdet mellom partene hadde vært vurdert og konkluderte med at domsslutningen vedrørende sakskostnadene måtte oppheves. Den siterte uttalelsen må likevel tas til inntekt for at tredje ledd bokstav c) kan anvendes også når den minst ressurssterke parten har vunnet saken. I så tilfelle vil bestemmelsen være et argument mot å fritta den tapende og mest ressurssterke parten fra omkostningsansvaret.¹²⁶ Begrunnelsen synes i hovedsak å være at det overordnede kriteriet er om ”tungtveiende grunner gjør det rimelig” å fritta for ansvar, og at partenes økonomiske ressurser i alle tilfelle inngår som et relevant moment i denne vurderingen.

I vurderingen etter § 20-3 jf. § 20-2 tredje ledd vil det overordnede kriteriet være om ”tungtveiende grunner tilsier” at en part som har fått medhold av betydning skal tilkjennes erstatning for sine sakskostnader fra motparten. Bestemmelsen i bokstav c) synes i utgangspunktet å være ment å beskytte den mindre ressurssterke parten mot å måtte bære motpartens kostnader. Dette beskyttelseshensynet vil trolig stå sterkest i de tilfeller hvor bokstav c) anvendes i forbindelse med § 20-2. Etter denne bestemmelsen er hovedregelen at den tapende parten skal erstatte den vinnende partens sakskostnader, og behovet for beskyttelse mot et potensielt ruinerende sakskostnadsansvar for taperen er således stort. At beskyttelsesbehovet er noe mindre i forbindelse med § 20-3 er imidlertid ikke til hinder for at bokstav c) tillegges vekt også etter denne bestemmelsen. Særlig gjelder det i de tilfeller hvor det er den minst ressurssterke som har fått medhold av betydning. Styrkeforholdet mellom partene vil da kunne være et argument for at det foreligger ”tungtveiende grunner” som tilsier

---

¹²⁵ Rt. 2012 s. 864 (16).

¹²⁶ Skoghøy s. 1282.

at vedkommende bør tilkjennes sakskostnader fra motparten. Dersom det derimot er den mest ressurssterke som har fått medhold av betydning, tilsier den betraktning som følger av Rt. 2012 s. 864 at bokstav c) vil være et moment som taler mot at det foreligger ”tungtveiende grunner” etter § 20-3, og at hovedregelen om kostnadsdeling dermed bør anvendes.

Ved vurderingen av om det foreligger ”tungtveiende grunner” vil også forarbeidenes uttalelse om at velferdsmessige grunner ikke alene kan være tilstrekkelig til å anvende unntaksbestemmelsen måtte tillegges betydelig vekt.¹²⁷ Det må således kreves at også andre momenter må tale for at det foreligger ”tungtveiende grunner” dersom det skal være aktuelt å anvende unntaksbestemmelsen i § 20-3.

Justiskomiteen fremhevet ”den viktige rollen domstolen har som kontrollør av offentlig forvaltning”, og at det offentlige ”har et særskilt ansvar for at slike saker får en mulighet til å bli kontrollert”.¹²⁸ Deretter het det at en ”forutsetning for dette er at den svakere part tør å fremme saken for domstolskontroll”. Dette tilsier at jo nærmere saken ligger kjerneområdet for domstolens kontroll med forvaltningen, dess tyngre vil momentene i bokstav c) veie ved vurderingen av om sakskostnader skal tilkjennes etter § 20-3.

Momentlisten i § 20-2 tredje ledd bokstav a), b) og c) er i følge bestemmelsens forarbeider ikke ment å være uttømmende.¹²⁹ Henvisningen til denne momentlisten fra § 20-3 annet punktum må imidlertid forstås slik at den i utgangspunktet kun gjelder de opplistede momentene. Øvrige momenter åpner § 20-3 selv for å vektlegge, jf. ordlyden ”legges særlig vekt på”. Se likevel punkt 4.2.2.4.3 nedenfor.

4.2.2.4. Andre relevante forhold

Det vil ikke være mulig å gi noen uttømmende fremstilling av hvilke andre forhold som kan være relevant ved vurderingen av om det foreligger ”tungtveiende grunner” som tilsier at sakskostnader skal tilkjennes. Bestemmelsens forarbeider gir anvisning på en rimelighetsvurdering, og det er da verken mulig eller hensiktsmessig å forsøke å oppstille uttømmende momenter for denne vurderingen. I det følgende vil det bli presentert noen momenter som kan tjene som eksempler på hva som vil være relevant å se hen til ved

---

¹²⁷ NOU B s. 931.

¹²⁸ Innst.O. punkt 20.2.

¹²⁹ NOU B s. 930.

vurderingen av om det foreligger ”tungtveiende grunner”, i tillegg til de som følger av bestemmelsen selv.

4.2.2.4.1. *Medhold i en menneskerettskrenkelse*

Når en part får medhold i at det har funnet sted en krenkelse av en inkorporert menneskerettskonvensjon vil parten måtte anses å ha fått medhold av betydning, jf. ovenfor under punkt 4.2.1.7. Departementet har i forarbeidene uttalt at ”[o]fte vil det samtidig foreligge sterke rettssikkerhetshensyn som taler for at det er ’tungtveiende grunner’ som tilsier at parten bør tilkjennes sakskostnader”.¹³⁰ Når det gjelder denne sakstypen kan det også vises til at pliktsubjektet etter menneskerettskonvensjonene er staten, hvilket tilsier at det alltid vil være staten som er saksøkt i en sak om menneskerettsbrudd. Således vil også styrkeforholdet mellom partene være et moment som taler for at det foreligger ”tungtveiende grunner” i bestemmelsens forstand, jf. ovenfor om momentet fra § 20-2 tredje ledd bokstav c). Ved overtredelse av EMK vil et sakskostnadsansvar også kunne forankres i konvensjonen selv. Konvensjonen supplerer tvistelovens sakskostnadsbestemmelser, jf. ovenfor under punkt 3.3. Dette er lagt til grunn både i rettspraksis og i tvistelovens forarbeider.¹³¹

4.2.2.4.2. *Sakens prinsipielle betydning for den ene parten*

Det at en sak er prinsipiell for den ene parten kan føre til at denne er villig til å bruke svært store ressurser på saken. Prosesskostnadene vil således kunne bli betydelig større som følge av det prinsipielle spørsmålet, sammenlignet med hva som ville vært tilfellet dersom saken ikke hadde noen særlig betydning utover den konkrete tvisten mellom partene. En slik økende kostnadsspiral vil påvirke utgiftene for begge partene. Det synes nærliggende å vurdere om dette kan være et relevant moment ved vurderingen av om det foreligger ”tungtveiende grunner” som tilsier at den parten som ikke har noen prinsipiell interesse i saken, kan tilkjennes erstatning fra motparten for de merkostnader parten har pådratt seg som følge av motpartens prinsipielle interesse.

Under forberedelsen av sakskostnadsreglene vurderte Tvistemålsutvalget om det skulle foreslås en særbestemmelse om omkostningsansvaret i slike prinsipielle saker.¹³² Det var i så fall tale om en bestemmelse i to dimensjoner. For det første ble det vurdert et unntak fra

---

¹³⁰ Ot.prp. s. 447.

¹³¹ Se Rt. 2001 s. 428 på s. 446, NOU B s. 932 og Ot.prp. s. 284.

¹³² NOU A s. 541.

hovedregelen i § 20-2 om omkostningsansvar for tapende part i de tilfeller hvor det var den vinnende part som hadde den prinsipielle interessen i saken. I tillegg ble det vurdert en bestemmelse om at den tapende part i slike situasjoner kunne ”tilkjennes de meromkostninger som var voldt nettopp ved at saken var prinsipiell”.¹³³ Typetilfellet som ble trukket fram var en sak om krav på erstatning som følge av skadevirkninger ved bruk av en medisin, og hvor spørsmålet om årsakssammenheng var avgjørende for sakens utfall. Det ble vist til at den saksøkte legemiddelprodusenten kunne ha interesse av å benytte nærmest ubegrensede ressurser på spørsmålet om årsakssammenheng, særlig gjennom bruk av sakkyndige. Dette kunne medføre et behov også for saksøkeren til å engasjere slik ekspertise, med store ekstrautgifter som konsekvens.

Utvalgets konklusjon ble imidlertid at det ikke var behov for en særskilt unntaksbestemmelse fra hovedregelen i § 20-2 for slike tilfeller, først og fremst fordi behovet for å fritta tapende part for kostnadsansvaret var ivaretatt gjennom de generelle unntaksreglene i § 20-2 tredje ledd og § 20-3, idet disse unntaksbestemmelsene ikke er uttømmende. I forbindelse med beslutningen om ikke å foreslå en slik bestemmelse, ble det fremhevet at ”det er da helt avgjørende at retten ved omkostningsfastsettelse har for øye de hensyn som taler for at den som har den prinsipielle interesse i søksmålet, selv må dekke de merutgifter som nettopp er foranlediget av dette”.¹³⁴ Uttalelsen taler for at den ene partens prinsipielle interesse i saken vil være et relevant moment ved sakskostnadsavgjørelsene, både ved vurderingen av unntaksbestemmelsen i § 20-2 tredje ledd, og ved vurderingen av om det foreligger ”tungtveiende grunner” som tilsier at sakskostnader bør tilkjennes etter § 20-3.

Forslagets del to om å innføre en særbestemmelse om at ”den tapende part skulle kunne tilkjennes omkostninger for merutgiftene ved behandlingen av de prinsipielle spørsmål”, ble ansett unødvendig både av Tvistemålsutvalget og departementet.¹³⁵ Utvalget viste til at bestemmelsen i hovedsak tok sikte på tilfeller hvor det var et ulikt styrkeforhold i ressurser mellom partene, og at retten i slike tilfeller vil kunne oppnevne sakkyndige på vegne av den ressursvake parten, jf. tvisteloven § 25-2. Etter Tvistemålsutvalgets forslag skulle en slik oppnevning skje på det offentlige bekostning.¹³⁶ Det ble også vist til at store

---

¹³³ NOU A s. 541.

¹³⁴ NOU A s. 541.

¹³⁵ NOU A s. 541 og Ot.prp. s. 283.

¹³⁶ NOU A s. 541.

sakkyndigutgifter ville utgjøre en praktisk viktig del av de merutgiftene en part ville kunne bli påført som følge av sakens prinsipielle betydning for motparten.¹³⁷ Departementet sluttet seg til denne vurderingen, dog med den endring at kostnadene ved dette ikke skulle bæres av det offentlige, men at de skal kunne pålegges den part som har den prinsipielle interessen i saken, jf. någjeldende bestemmelse i rettsgebyrloven¹³⁸ § 2 annet ledd fjerde punktum.

De kostnader som kan kreves dekket med hjemmel i rettsgebyrloven § 2 annet ledd fjerde punktum er "[s]ideutgifter som må ses som en følge av at saken har prinsipiell betydning for den ene parten". "Sideutgifter" er i følge forarbeidene "utgifter for det offentlige som ikke dekkes av behandlingsgebyret".¹³⁹ Dette vil typisk være utgifter til meddommere, sakkyndige, vitner, oversettelser med mer, jf. bestemmelsens annet ledd første punktum. Departementet har uttalt at regelen vil fange opp "de tilfeller hvor den part som saken har prinsipiell betydning for, vil føre flere sakkyndige vitner, og retten oppnevner sakkyndig av eget tiltak for å skape balanse i bevisførselen".¹⁴⁰ Utgiftene som følge av behov for sakkyndige vitner vil således kunne pålegges den parten med prinsipiell interesse i saken, jf. rettsgebyrloven § 2 annet ledd fjerde punktum.

På tross av at både Tvistemålsutvalget og departementet antar at de største ekstraavgiftene vil knytte seg til bruk av sakkyndige, kan det likevel ikke utelukkes at også øvrige utgiftsposter enn såkalte "sideutgifter" vil bli betydelig større som følge av at saken er prinsipiell for den ene parten. For eksempel må det antas at også advokatutgiftene vil bli større som følge av merarbeid på grunn av den prinsipielle betydningen. Dette er også lagt til grunn i departementets vurderinger.¹⁴¹ Slike merkostnader vil ikke omfattes av regelen om dekning av sideutgifter i rettsgebyrloven. I denne sammenheng blir spørsmålet om slike ekstraavgifter som følge av sakens prinsipielle betydning, kan være et relevant moment i vurderingen av om det foreligger "tungtveiende grunner" som tilsier at den part som ikke har noen prinsipiell interesse i saken, bør kunne få merutgiftene erstattet av motparten.

Både Tvistemålsutvalgets og departementets begrunnelse for ikke å innføre regelen om at den tapende part kunne få erstattet merkostnadene som følge av sakens prinsipielle betydning, var

---

¹³⁷ NOU A s. 542.

¹³⁸ Lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr (rettsgebyrloven).

¹³⁹ NOU B s. 1017.

¹⁴⁰ Ot.prp. s. 59.

¹⁴¹ Ot.prp. s. 283.

at det ikke var behov for en slik regel når de presumtivist største ekstrautgiftene uansett kunne pålegges motparten med hjemmel i rettsgebyrloven § 2 annet ledd fjerde punktum.¹⁴²

Hensynet bak forslaget ble likevel ansett å være viktig.¹⁴³ Betydningen av økte utgifter til prosessfullmektiger synes imidlertid ikke å ha vært særlig nøye vurdert av lovgiver. Det kan således stilles spørsmål ved om det kan være en utilsiktet virkning fra lovgivers side at slike ekstrautgifter ikke kan kreves dekket av den part som har den prinsipielle interesse i saken.

Videre vurderte ingen av instansene betydningen av ekstrautgifter i relasjon til bestemmelsen i § 20-3 og situasjonen hvor den part som ikke har den prinsipielle interesse i saken har fått ”medhold av betydning”. Kun situasjonen hvor det var en vinnende og en tapende part ble vurdert. Et av Tvistemålsutvalgets argumenter mot å innføre en slik regel om erstatning for merkostnadene som følge av det prinsipielle elementet, var at det ”ikke er uproblematisk med en regel om at den vinnende part skal pålegges å betale en del av den tapende parts omkostninger”.¹⁴⁴ Dette motargumentet vil ikke gjøre seg gjeldende dersom sakens prinsipielle betydningen tas med i vurderingen av ”tungtveiende grunner” etter § 20-3.

Samlet sett tilsier dette at økte prosessutgifter i form av merkostnader til prosessfullmektigen som følge av at saken har en prinsipiell interesse for den ene parten, kan være et relevant moment ved vurderingen av om det foreligger ”tungtveiende grunner” som tilsier at den part som ikke har noen prinsipiell interesse i saken kan tilkjennes erstatning fra motparten. Det vil i så tilfelle bare være tale om erstatning for merutgifter som følge av sakens prinsipielle betydning for motparten. Som følge av lovgivers bemerkninger om at forslaget skulle ha et snevert anvendelsesområde og kun var ment å gi en ”viss åpning” for erstatning dersom ”sterke grunner” talte for det, kan nok ikke dette momentet alene være tilstrekkelig for å konstatere at det foreligger ”tungtveiende grunner”.¹⁴⁵ Det vil imidlertid kunne inngå i en helhetsvurdering sammen med andre momenter.

4.2.2.4.3. *”Øvrige momenter” fra § 20-2*

Under forberedelsen av sakskostnadsreglene uttalte Tvistemålsutvalget at i de situasjoner hvor begge parter har oppnådd noe og tapt noe av betydning i søksmålet synes det i

---

¹⁴² NOU A s. 541/542 og Ot.prp. s. 283.

¹⁴³ Ot.prp. s. 282.

¹⁴⁴ NOU A s. 542.

¹⁴⁵ NOU A s. 541.

utgangspunktet ”vanskelig å begrunne at den ene fremfor den andre bør ha rett til saksomkostninger”.¹⁴⁶ Dette modifiseres imidlertid med en uttalelse om at ”situasjonen kan ligge annerledes an, blant annet ut fra slike hensyn som begrunner unntak fra hovedregelen om rett til omkostninger hvor saken i det vesentlige er vunnet”. Som nevnt er ikke unntaksbestemmelsen i § 20-2 tredje ledd uttømmende, og det er således flere momenter som kan begrunne unntak fra hovedregelen enn de som fremkommer av bestemmelsen.

Tvistemålsutvalgets henvisning til ”slike hensyn som begrunner unntak fra hovedregelen” i § 20-2, tilsier at også de øvrige momenter som er relevante i relasjon til unntaksvurderingen etter § 20-2, men som ikke er opplistet i bokstav a) til c), kan være relevante ved vurderingen etter § 20-3. Det må imidlertid erindres at det er en prinsipiell forskjell mellom det å anvende en unntakshjemmel til å *frita* for sakskostnadsansvar, og det å anvende et unntak til å *pålegge* slikt ansvar. Denne forskjellen kan etter omstendighetene medføre at ikke alle momentene etter § 20-2 kan anvendes i forbindelse med § 20-3. Dette må vurderes konkret for de ulike momentene.

Som eksempel på et moment som vil kunne slå annerledes ut ved vurdering etter § 20-3 enn etter § 20-2 tredje ledd, kan nevnes de særlige beskyttelseshensyn som gjør seg gjeldende i forbrukersaker. Under forberedelsen av tvisteloven vurderte Tvistemålsutvalget om det skulle foreslås en regel om at det i forbrukersaker kunne gjøres unntak fra sakskostnadsansvaret for tapende part, i de tilfeller hvor forbrukeren tapte saken.¹⁴⁷ Som typetilfelle for når en slik unntaksregel ville være særlig relevant viste utvalget til den situasjon at en forbruker hadde brakt inn en tvist for en tvisteløsningsnemnd, typisk Forbrukertvistutvalget, og fått medhold der. Dersom den næringsdrivende deretter valgte å bringe saken inn for domstolene, kunne forbrukeren havne i den situasjon at han måtte oppgi et krav han så langt hadde fått medhold i, på grunn av omkostningsrisikoen.¹⁴⁸ Dette er en lite ønskelig situasjon, idet et av hensynene ved utformingen av sakskostnadsbestemmelsene var at søksmålsterskelen ikke måtte bli så høy at velbegrunnede krav ble unnlatt ført for domstolene.¹⁴⁹

---

¹⁴⁶ NOU A s. 541.

¹⁴⁷ NOU A s. 542.

¹⁴⁸ NOU A s. 542.

¹⁴⁹ NOU A s. 530.

Utvalget landet på at de ikke skulle foreslå en slik regel. Hovedbegrunnelsen var at en slik fritaksregel allerede var hjemlet i de generelle unntaksbestemmelsene til § 20-2.¹⁵⁰ Departementet var enig i dette.¹⁵¹ Forarbeidene fremhever likevel viktigheten av at ”domstolene er seg bevisst de særlige beskyttelsesbehov som nevnt når unntaksbestemmelsen i § [20-2 (3)] anvendes”.¹⁵² Forbrukerelementet vil således måtte hensyntas ved vurderingen om det skal gjøres unntak etter § 20-2 tredje ledd. Dette må være relevant å ta hensyn til også ved vurderingen av om det skal tilkjennes erstatning etter § 20-3. Idet spørsmålet etter § 20-3 blir om forbrukeren skal tilkjennes erstatning for sakskostnader, og den konkrete vurderingen er om det foreligger ”tungtveiende grunner” som tilsier at erstatning skal tilkjennes, kan det tenkes at ”beskyttelsesbehovet” ikke er et like tungtveiende moment her som ved vurderingen av om det skal gjøres unntak etter § 20-2 tredje ledd. Behovet for beskyttelse mot å måtte betale både egne og motpartens kostnader vil generelt være mer fremtredende enn behovet for beskyttelse mot å bære sine egne kostnader. Ved vurderingen av søksmålsrisikoen må forbrukeren, som alle andre, regne med å bære egne kostnader dersom saken ikke vinnes, all den tid dette er den helt klare hovedregelen ved delvis medhold. Kravet om ”tungtveiende grunner” er etter sin ordlyd strengt, og det kan ikke være noen automatikk i at en forbruker skal tilkjennes sakskostnader kun i kraft av å være forbruker.

Det beskyttelsesbehovet overfor forbrukere som er relevant etter § 20-2 tredje ledd, vil således ikke ha noen direkte overføringsverdi til vurderingen etter § 20-3. Forbrukerelementet vil imidlertid kunne inngå som en del av helhetsvurderingen etter § 20-3, hvor blant annet også styrkeforholdet mellom partene er relevant. Vurdert i sammenheng kan således forbrukerelementet, sammen med øvrige momenter, etter omstendighetene likevel tilsi at det foreligger tilstrekkelig ”tungtveiende grunner” til at erstatning for sakskostnader kan tilkjennes.

---

¹⁵⁰ NOU B s. 930.

¹⁵¹ Ot.prp. s. 284.

¹⁵² NOU A s. 542. Se også Ot.prp. s. 446.

4.2.3. ”Kan”-skjønn

Dersom retten finner at en part har fått ”medhold av betydning” og at ”tungtveiende grunner” tilsier at han bør tilkjennes sakskostnader fra motparten, er det likevel ikke noen garanti for at dette blir resultatet. Dette følger av bestemmelsens ordlyd om at sakskostnader ”kan” tilkjennes. Selv om bestemmelsens vilkår er oppfylt kan således retten også unnlate å tilkjenne sakskostnader.

Ordlyden ”kan” er ikke nærmere behandlet i forarbeidene. Jeg har heller ikke funnet rettspraksis hvor dette er kommentert. ”Kan”-skjønn må imidlertid forstås å være et element i den helhetlige rimelighetsvurderingen som bestemmelsen gir anvisning på.

Skjønnsutøvelsen vil nødvendigvis ha nær sammenheng med vurderingen av om det foreligger ”tungtveiende grunner”.

Utøvelsen av ”kan”-skjønn har likevel også selvstendig betydning. I følge motivene bak bestemmelsen skal terskelen for å tilkjenne sakskostnader etter § 20-3 ligge ”relativt høyt”.¹⁵³ Situasjonen vil kunne være slik at det er elementer ved saksforholdet som i og for seg er relevante momenter ved vurderingen av om det foreligger ”tungtveiende grunner”, og at vilkårene således i utgangspunktet er oppfylt. Det kan likevel være slik at retten etter en helhetsvurdering finner at den høye terskelen som lovgiver har gitt anvisning på ikke er oppfylt. Saken kan for eksempel ha reist spørsmål om hvordan en tvilsom lovbestemmelse skal tolkes, hvilket er et moment som kan tilsi at det foreligger ”tungtveiende grunner” som tilsier at sakskostnader skal tilkjennes, jf. § 20-3 jf. § 20-2 tredje ledd annet punktum. Dersom rettens helhetsvurdering tilsier at dette likevel ikke er en *tilstrekkelig* tungtveiende grunn for å tilkjenne sakskostnader, vil den kunne anvende ”kan”-skjønn som en siste sikkerhetsventil for å oppnå lovgivers overordnede formål om konkret rimelige sakskostnadsavgjørelser.

4.3. Resultatet av sakskostnadsavgjørelsen; hel, delvis eller ingen erstatning

Ved en sakskostnadsavgjørelse etter § 20-2 er det som klart utgangspunkt tale om full erstatning, jf. bestemmelsens ordlyd. Sakskostnadsavgjørelsen etter § 20-3 har derimot tre mulige utfall. For det første kan det ende med at retten finner at vilkårene for erstatning ikke

---

¹⁵³ Ot.prp. s. 446.

er oppfylt, og i så tilfelle at det ikke blir tilkjent noen erstatning. Det kan også være at vilkårene er oppfylt, men at retten anvender ”kan”-skjønnets slik at erstatning likevel ikke tilkjennes, jf. like ovenfor under punkt 4.2.3.

Videre kan erstatningen etter bestemmelsens ordlyd tilkjennes ”helt eller delvis”. I forarbeidene uttaler Tvistemålsutvalget at når det er grunnlag for å tilkjenne saks kostnader etter § 20-3, vil det nok ”relativt ofte ... være slik at det bare er delvise saksomkostninger som tilkjennes”.¹⁵⁴ Også departementet anser delvise saksomkostnader å være mest aktuelt.¹⁵⁵

I de tilfeller hvor parten har fått ”medhold av betydning” som følge av medhold i at det er begått en krenkelse av en menneskerettskonvensjon, følger det av forarbeidene at det aktuelle vil være ”delvise saksomkostninger for så vidt gjelder behandlingen av EMK-spørsmålet”.¹⁵⁶

Også når parten har fått ”medhold av betydning” som følge av medhold i et prinsipielt eller prejudisielt spørsmål av stor betydning for saken, må det være mest relevant å tilkjenne delvise saksomkostnader. I disse tilfeller kan parten på mange punkter ha tapt saken, men vunnet på et så vesentlig punkt, at dette anses å oppfylle terskelen for både ”medhold av betydning” og ”tungtveiende grunner”. Idet potensielt store deler av saken likevel vil være tapt, vil det ikke være rimelig å pålegge motparten å erstatte saksomkostnadene også for disse delene, som jo vil være vunnet av den part som eventuelt pålegges et kostnadsansvar. Ved delvis tilkjenning av saksomkostnader i slike tilfeller vil den part som har fått medhold i et prinsipielt eller prejudisielt spørsmål få erstattet de kostnader som knytter seg til det spørsmål der vedkommende har fått medhold, samtidig som motparten ikke pålegges erstatningsansvar for punkter han selv har vunnet. De rimelighetshensyn som ligger til grunn for bestemmelsen i § 20-3 vil således være ivaretatt.

Det vil imidlertid ikke alltid være slik at det rimelige vil være å tilkjenne kun delvise saksomkostnader som følge av medhold i et prinsipielt eller prejudisielt spørsmål. Som eksempel kan vises til saken inntatt i Rt. 2014 s. 1203. Her fikk parten medhold i ”det store prinsipielle spørsmål i saken” og ble tilkjent fulle saksomkostnader etter § 20-3.¹⁵⁷

---

¹⁵⁴ NOU B s. 931.

¹⁵⁵ Ot.prp. s. 446.

¹⁵⁶ NOU B s. 932. Se også Ot.prp. s. 447.

¹⁵⁷ Rt. 2014 s. 1203 (151).

Imidlertid vil nok full erstatning for sakskostnadene først og fremst være relevant når parten har fått medhold i en stor del av kravet sitt, men likevel ikke så mye at saken er vunnet etter § 20-2. Særlig vil dette være aktuelt dersom parten har fått medhold i de tvistepunktene som har pådratt det vesentligste av kostnadene. Det er imidlertid et bevisst valg fra lovgivers side å skille mellom sakskostnadsavgjørelsene i tilfeller hvor parten har fått ”medhold i det vesentlige” og ”medhold av betydning”, og dette er noe det ikke kan ses bort fra ved vurderingen av hvorvidt det skal tilkjennes hel eller delvis erstatning for sakskostnadene. På den annen side kan situasjonen være slik at parten har fått så mye medhold at det er uklart om sakskostnadsspørsmålet skal avgjøres etter § 20-2 eller § 20-3. I så tilfelle kan rimelighetshensyn tilsi at parten tilkjennes full erstatning for sakskostnadene.¹⁵⁸

---

¹⁵⁸ Schei s. 715.

5. Oppsummering og avsluttende bemerkninger

Ved avgjørelse av sakskostnadsansvaret er det en glidende overgang mellom hvorvidt avgjørelsen skal skje på bakgrunn av tvisteloven §§ 20-2 eller 20-3. Dette tilsier at det er grunn til å se hen til de samme vurderingsmomenter ved avgjørelsen av om en part har fått ”medhold av betydning” som ved avgjørelsen av om det er tale om ”medhold i det vesentlige”, herunder hvor mye av kravet parten har fått medhold i. Samtidig vil det være for snevert å kun se hen til de samme momentene. Det vil ved vurderingen også måtte ses hen til andre forhold ved saken, herunder om en part har fått medhold i et prinsipielt og viktig spørsmål i saken, eller et prejudisielt eller annet sentralt tvistepunkt. For øvrig kan det ikke utelukkes at også andre forhold kan tilsi at en part må anses å ha fått ”medhold av betydning”.

Dersom en part anses å ha fått ”medhold av betydning”, følger begrensningen i adgangen til å idømme erstatning for sakskostnadene først og fremst av at det må foreligge ”tungtveiende grunner” som tilsier at slik erstatning skal tilkjennes. Ordlyden i § 20-3 gir anvisning på noen momenter som vil være relevant å se hen til ved denne vurderingen, men dette er ikke noen uttømmende oversikt. Vurderingen av hvorvidt det foreligger ”tungtveiende grunner” skal foretas på bakgrunn av de konkrete omstendigheter ved saken, og det vil i denne vurderingen være adgang til å vektlegge et bredt spekter av hensyn.

Til slutt er det opp til rettens ”kan”-skjønn å avgjøre hvorvidt det etter en helhetsvurdering, helt eller delvis, skal tilkjennes sakskostnader etter § 20-3.

Adgangen til å idømme sakskostnader etter § 20-3 er ment å ha en relativt høy terskel. Det er likevel ikke grunn til å legge alt for strenge begrensninger for når en part skal kunne anses å ha fått ”medhold av betydning”. Dette fordi kravet om ”tungtveiende grunner”, kombinert med rettens konkrete skjønnsutøvelse, i alle tilfeller vil legge strenge begrensninger på hvilke situasjoner som vil gi grunnlag for å tilkjenne erstatning for sakskostnader på bakgrunn av tvisteloven § 20-3.

6. Litteraturliste

6.1.Lover

Lov 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven) [opphevet].

Lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr (rettsgebyrloven).

Lov 13. juni 1997 nr. 43 om avtaler med forbrukar om oppføring av ny bustad m.m. (bustadoppføringslova).

Lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven).

Lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern (arbeidsmiljøloven).

Lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven).

Lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven).

6.2.Forarbeider

NOU 2001: 32 A Rett på sak. Lov om tvisteløsning (tvisteloven)

NOU 2001: 32 B Rett på sak. Lov om tvisteløsning (tvisteloven)

Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) Om lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven)

Innst.O.nr.110 (2004-2005) Innstilling fra justiskomiteen om lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven)

6.3.Rettspraksis

Rt. 1985 s. 505

Rt. 1993 s. 1524

Rt. 2001 s. 428

Rt. 2004 s. 1272

Rt. 2009 s. 380

Rt. 2010 s. 258

Rt. 2010 s. 352
Rt. 2010 s. 508
Rt. 2010 s. 623
Rt. 2010 s. 727
Rt. 2010 s. 1139
Rt. 2010 s. 1153
Rt. 2010 s. 1239
Rt. 2010 s. 1262
Rt. 2010 s. 1547
Rt. 2010 s. 1587
Rt. 2011 s. 105
Rt. 2011 s. 153
Rt. 2011 s. 699
Rt. 2011 s. 1075
Rt. 2011 s. 1089
Rt. 2011 s. 1294
Rt. 2012 s. 716
Rt. 2012 s. 864
Rt. 2012 s. 1062
Rt. 2013 s. 1112
Rt. 2014 s. 1203
Rt. 2015 s. 141
HR-2015-2373-U

6.4.Litteratur

- Hov, Jo *Rettergang I* (Oslo 2010).
- Robberstad, Anne *Sivilprosess*, 2. utgave (Bergen 2013).
- Schei, Tore mfl. *Tvisteloven. Kommentartutgave. Bind I*, 2. utgave (Oslo 2013).
- Skoghøy, Jens Edvin A. *Nytt i ny tvistelov* (Oslo 2008).
- Skoghøy, Jens Edvin A. *Ansvar for saksomkostninger i sivile saker*, Lov og Rett 2011/03, s. 111-141.
- Skoghøy, Jens Edvin A. *Tvisteløsning*, 2. utgave (Oslo 2014).
- Vangsnes, Jørgen *Sivilprosess i et nøtteskall*, (Oslo 2015).

6.5.Internett

- Rettsdata.no Norsk lovkommentar. Kommentarer til tvisteloven kapittel 20, skrevet av Sam E. Harris med assistanse fra Knut Sverre Skurdal Andresen.
(<https://min.rettsdata.no/#/Dokument/gL20050617z2D90z2EK20?noteid=gN20050617z2D90z2E998,gN20050617z2D90z2E980A>) Sist lest 14.12.2015. Tilgang krever innlogging via abonnement.